

ЧЕСТИТ ТРЕТИ МАРТ!

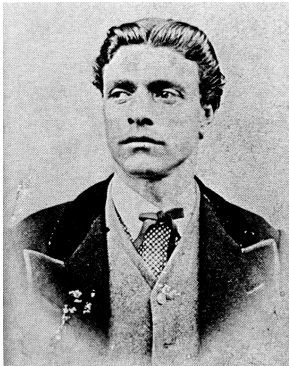

142 ГОДИНИ ОТ ОБЕСВАНЕТО НА ВАСИЛ ЛЕВСКИ

„Когато събирах материал за Левски, аз имах честта да подържа в ръката си неговото джобно тефтерче. Това е едно от най-големите съкровища на България, в което той е записал всяка похарчена стотинка народни пари. За игла, за маслини, дори за една изгубена монета... За всяка стотинка народни пари той се отчита пред Организацията. А днес знаем какво става по света? Затова всички трябва да знаят за Левски, за неговия пример. Може би най-важното днес е, като виждаме каква омраза има между хората, най-важният завет на Левски: хората могат да живеят мирно и дружно. И дори да мразиш управниците на една страна, не трябва да приемаш нейния народ като виновник за това. Някои съвременници твърдят, че Левски е бил съгласен турците да останат да живеят в България, ако са били готови да работят заедно с българите за по-добро бъдеще...”

МЕРСИЯ МАКДЕРМОТ

(Текста осигури доц. д-р Румяна Конева, лекторка по български език, литература и култура в университета на град Фрайбург, Германия.)

Мерсия МАКДЕРМОТ, английски УЧЕН, писател, изследовател се ражда в семейството на хирурз и учителка. През 1948 г. завършва руска филология в Оксфордския университет. През лятото на 1947 г. с група английски студенти отива на бригада в бивша Югославия, където за първи път установява контакти с българи, сред които и поетът Павел Матев. През 1947 г. Мерсия за пръв път гостува в България, на тържество в бригадирския лагер „Дивотино“, на ЖП линията Перник-Волуяк. През 1948 г. се връща, вече за да участва в Международната младежка бригада на язовир „Георги Димитров“, днес „Копринка“... От 1962 до 1989 г. с кратки прекъсвания, общественичката живее и твори в България. През 1963-1979 г. преподава в Английската гимназия в София. След това (до 1989 г.) води курс по „Национално-освободителното движение в Македония“ към Историческия факултет на Софийски университет.

Дълги години писателката е председателка на Англо-българското дружество със седалище в Лондон. Тя е почетен гражданин на Карлово и Благоевград, и носител на високите държавни отличия – Ордена на розата, ордена „Кирил и Методий“ и ордена „Мадарски конник“. Най-известната ѝ книга, свързана с България, е за Левски - „Апостолът на свободата“, посветена „на българския народ, който ми даде повече, отколкото мога да му се отблагодаря“, преведена на български от Иван Градинаров през 1970 г. и преиздавана неколkokратно. През 1978 г. излиза изследването ѝ за Гоце Делчев, „Свобода или смърт“, с което тя става доктор на историческите науки. Следва трудът ѝ за Яне Сандански, „За свобода и съвършенство“, Наука и Изкуство, 1987 - преведен от Веселин Измирлиев.

В края на 20 век Мерсия Макдермот издава „Български народни обичаи“, в която обяснява популярно религиозни, семейно-битови, трудови и други празници и ритуали, включително народни музикални инструменти, вярвания, суеверия и прочее.

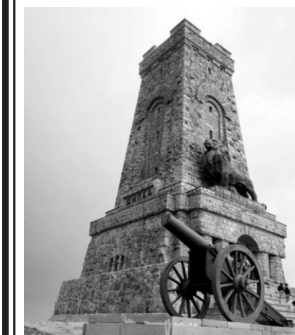

Уважаеми
съграждани,

Поднасям ви
искрени поздравии
по случай 3 март!

Денят, който бележи миналото
със символ на народна сила и
победен български дух!

Денят, който ни дава заслужен повод да се гордеем, но и отговорност да помним и предаваме завета му на нашите деца!

На 3 март прекланяме глава в памет на онези - знайни и незнайни герои, извоювали нашата свобода! На днешния ден имаме правото да вдигнем гордо чело, защото сме техни потомци!

Честит Национален празник, българи!

Емил ХРИСТОВ,
Председател на Общински съвет Ст. Загора

3 МАРТ -
Национален празник
на Република България

Старозагорци,
Нека в този паметен
за всички ни ден възкресим
подвига на тези, що в името на Святата
свобода преминаха отвъд, за да оставят
безсмъртен спомен и пример. Те, с кръв-
та си написаха и ни завещаха своята славна страница, а мощният
им дух и безпримерна храброст и до днес пазят земята ни!

Да отворим сърцата си и по-силни от всякога да прегърнем
надеждата за нашето бъдеще, тук, в нашия град, в нашата Бъл-
гария!

Нека заедно, всички, в единение и любов към Отечеството, да
се включим в паметното шествие и пре-
несем националния ни трибагреник до
Мемориалния комплекс „Бранителите на
Стара Загора”.

За свободата... Да развеем българското
знаме!

ЖИВКО ТОДОРОВ
Кмет на Община Стара Загора

ДА СИ СПОМНИМ

Владимир СВИНТИЛА
/1928-1998/

ПРОЛЕТНО

Извика кукувицата “ку-ку”,
и аз заседнах
над минезингери и над трувери -
сезонът беше пролет на изкуствата.
Жестоко юношество!
Хранех се с неотеорици
и стилновисти.
Жестоко юношество!
А кукувицата повтаряше «ку-ку».

Разкъсват ризите си пъпки:
от всяка пъпка по един зелен стремеж!
А всичко е илюзия!
Извика кукувицата «ку-ку»
като по времето
на Валтер фон дер Фогелвайде.

И в мойта песен ще остане този вик -
онази пролет беше пълна
с юношески тръпки!
Но чувам аз отвъд гората някой
тръбно да говори:
“мементо мори”!

ГАДАНИЕ

В посока на лъчите
вървят червените калинки.

Калинке-малинке, кажи на Богородица
скръбта ми.

В посоката на лъчите
вървят големите щурци.
Щурецо,
моят дом е мойта вяра,
а покрив ми е
Божият покой.

В посока на лъчите
вървят зелените треви.

Там на предела
има бряст, под него
ще бъде гробът ми,
трева.

ЗЕЛЕНА ПЕСЕН

Зеленината се задълбочава -
отвсякъде зелено!
В тревите, в клоните над мен
и в храстите.
Извикай им
да поспестят зеленината -
може да потрябва
и за други светове.

Но най-зелено е
там до потока.
Аз слизам долу и не ме търси.

Ще ме намериш само
ако се изгубиш.

Ще ме познаеш
по зеленината:
зелено клонче, лист зелен,
зелени ниви...

СЪБИТИЕ

Крушите танцуваха на двора,
а вишната поруменя.
Поруменя ли, казваш?
Какво е станало, та птиците
така говорят?
Защо и лястовиците са
с тъй почистени пера?
Нима за бал в двореца?

Аз казвам:
тъй се чувствам,
сякаш съм излязъл
от картинната галерия -
навсякъде цветя и пози!

Но, Боже Господи!
Наистина тук става нещо!
Какво е станало?
Ти казваш:
«Просто те целунах!»

ПЕЙЗАЖНО

Пространствени дълбочини
оттук додето стига погледът
на психолога.
Най-чист простор -
пространственост на нищото,
макар че там в дълбочината
един човек се е залутал нейде.

Художникът така е вкарал
в своя труд полето.

Веднага става ясно, че оттук
е минал Рембранд -
в резаца му е Фландрия.
Но той не е успял да се предпази,
да се завърне.
останал е в това поле,
останал е в пейзажа си
като пространство.

ИНТЕРИОР

Оставих я във тишината,
жълта върху тъмножълтата стена,
слънце в слънцето,
китарата
в непредполагемата тишина.

Канарчето е удивено,
и алтът на цитрона му расте!

Дали да сложа над комода
слънчогледите от Арл?

Ако намериш в стаята
разлята светлина по пода,
не я изнасяй със рогозката,
а остави
да тържествува юли!

Из “Стенец часовник”, изд. “Клио”,
1998, С.

ОБЩИНА КЮСТЕНДИЛ ЧИТАЛИЩЕ „БРАТСТВО 1869”

Информационен център Европа директно – Кюстендил

Обявяват Девети национален литературен конкурс за поезия „Биньо Иванов“

Кюстендил, 2015

Цел - Целта на конкурса е да продължи ярката литературна традиция на град Кюстендил, за чието обогатяване и развитие има безспорен принос творчеството на Биньо Иванов – поетът трайно свързал съдбата си с този град.

Националният литературен конкурс за поезия „Биньо Иванов“ е ежегоден и се провежда през месец май под патронажа на кмета на община Кюстендил г-н Петър Паунов.

Координатор г-н Благой Ранов.

В конкурса могат да участват автори от цялата страна. Творбите /до три непубликувани стихотворения в четири екземпляра/ трябва да бъдат изпратени най-късно до 24 април 2015 година на следния адрес:

2500 Кюстендил, ул. “Отец Паисий” 11

Читалище „Братство 1869“ /за литературния конкурс/ или на електронната поща chitalishte@bratsvokn.org като прикачен файл с разширение . doc или .ft

Конкурсът е анонимен и участниците следва да посочат отделно трите си имена, точен адрес, телефон за връзка или e-mail.

До 24 май 2015 година резултатите от конкурса ще бъдат публикувани на Интернет страницата на читалище „Братство 1869“ www.bratsvokn.org

Награден фонд: Първа награда - 300 лева, Втора награда - 200 лева, Трета награда – 100 лева. Журито ще присъди и 6 специални предметни награди.

За допълнителна информация:
Читалище „Братство 1869“ гр.Кюстендил, П.К. 2500
Тел. 078/ 52 91 95, 078/ 526395 e- mail, chitaliste@bratsvokn.org
www.bratsvokn.org Благой Ранов - координатор, тел. 0896 62 62 23.
Желаем успех на всички участници в конкурса.

НОВИЯТ БРОЙ НА СП. „МОРЕ“ - БУРГАС

В последния за 2014 година трети брой на бургаското литературно списание „Море“ са публикувани стихотворения от Пламен Дойнов (в рубриката „Гост Море“), поезия от Стоянка Грудова, Керана Ангелова, Георги Константинов, Кева Апостолова, Надежда Искова, Палми Ранчев, Петя Хайнрих, Мирослав Христов, Лъчезар Лозанов, Йордан Пеев, Миглена Николчина, Милка Стоянова; разкази от Милка Иванова, Иван Сухиванов, Любов Кронева, Димо Димов, Диана Тончева, Христина Панджаридис; Атанас Радойнов – притчи; Сава Василев публикува текста на пиесата си „Капан за дребни хищници“ (чиято премиера беше през юни 2014 г. в МДК „К. Константинов“ – В. Търново, моноспектакъл на Любен Чаталов); Антония Велкова-Гайдарджиева представя критическия си текст „Критикът като Institutio“ (за книгата на проф. Пламен Дойнов „Българската литература и началото на ХХІ век (2004–2012)“, С., 2013); в рубриката „Преводна литература“ да текстове от Мишел Фуко и Мария Судаева, стихове от Хесус Хименес Домингес и Бранко Цветкоски; в рубриката „Книзи-отзиви“ Владимир Шумелов представя книгата „Ножница на страданието“ на Атанас Радойнов, Йордан Ефтимов – книгата на Екатерина Григорова „Дъска по мокрия пясък“, Роза Боянова – „Кораб в далечината“ на Милка Стоянова, Катя Николова – „Тънка книжка“ на Екатерина Йосифова, Светлозар Игов – романа на Христо Карастоянов „Една и съща нощ“, Лъчезар Лозанов – „Томи. Нощна смяна“ на Иван Сухиванов.

СПИСАНИЕ “ПТИЦИ В НОЩТА” ОТНОВО ИЗЛИЗА

Списанието за литература, изкуство и публицистика “Птици в нощта” - Стара Загора започна да излиза редовно, след известно прекъсване. Заслугата за това е подадената ръка от Фондация “Космос - Димитър Брацов” - Стара Загора. В излезлите четири броя за миналата година читателят може да забележи и появяването на нови рубрики: наука, образование, духовност, бизнес, лидерство, изобразително изкуство, опера, театър, музикално творчество.

Все пак канавата на изданието е литература-та, подсказана и от заглавието - наименованието на стихосбирка на ювелирния старозагорски поет Николай Лилиев. В новия брой, който излиза в началото на март читателят ще срещне имената на утвърдени имена от региона и страната, на поети, белетристи, художници, учени: Таньо Клисуров, Владимир Шумелов, Кънчо Великов, Светлин Стоев, Кристиан Петков, Мирослав Влахов, Стоян Радичев, Николай Семерджиев, Иван Енчев и др. Главен редактор на списанието е писателят и преводачът Стойчо Маджарски.

ДАРЕНИЕ ЗА МУЗЕЙ “ЛИТЕРАТУРНА СТАРА ЗАГОРА”

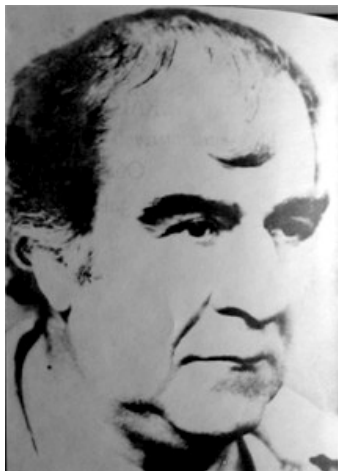
Музей “Литературна Стара Загора” 1961 със Свидетелство за дарение № 3 от 23 декември 2014 г. удостоверява, че Народно читалище “Даскал Петър Иванов - 1988” му е предоставило за съхранение и използване пълното 22-годишно течение на вестник “Литературен глас” за периода 1993 - 2014 година. Броевете са дарени от главния редактор на вестника Йордан АТАНАСОВ и са приети с благодарност от директора на музея Иван МАТЕВ.

НЕПУБЛИКУВАНИ ПИСМА НА ХРИСТО КАЦАРОВ ДО МИХАИЛ ТОШКОВ И НА ИВАН МИРЧЕВ ДО КАМЕН ВАСЕВСКИ

Христо Кацаров

„Драги Михаил Тошков,
Най-напред прося извинение, че още като прочетох „Гнездо на хищна птица“, исках да ти благодаря за радостта, която ми създаде с превъзходната си поезия, в сатиричния изказ на която беше болката на ЧОВЕК, отвратен от човешкия си произход, от лъжата и лицемерието, от жестокостта и мръсотията, намерили своето съвършенство в най-„героичното време“, превърнало ни „в сувенир“ с изгънялата дървена лъжица. Оголели и гладни „не ни стават на босия цървулите“. „Хоботите на блъхите опасоха гърбовете ни и ги пригродиха в площици за митинги“. Човешината свърши, като умряха майките ни, които ни учеха да боготворим хляба и да не тъпчем трохите. И огладняхме без човешината, защото се оказа, че ония с „пробитите сърца от революцията“ са по-големи от хляба! Те нямаха нужда от нежните сърца и превърнали ни в стока, исках да разполагат с нас, да бъдем кучета в ловните им излети. И успяха с глад да постигнат голямата си мечта. Но кучето си отъмщава - ненаситникът ще изяде сърцето му заедно с ножа - злобата ни.

И умрели на сушата, прераждаме се в риби, но там са акулите. Няма живот ни на сушата, нито в морето. „Тъй казва онази преголяма червена риба (акулата на Хемингвей), към чиято отворена уста пътуваме“. И харпунът на ЧЕРВЕНИЯ харпунер ни приковава към дъното. Ето какво излезе от стремежа ни „да сме като всички риби в общия тиган“... Защото има риби „доносници, които се изхранват с остатъци от разкъсани риби, има блюдолизци-прилепала към ВОДАЧИТЕ от царството на рибите“.

В усилието да живеем „одрахме кожите си, съшихме ги една за друга“, за да са платна на мачтите и корабът на властелините-пирати да продължи да плува. А имаше между тях лицемерни хитреци, които с храбростта си се пишеха наши „спасители“, но „ние знаехме, че всички ще се удавим“. „Залезите станаха червени, и пътищата, и хората - всичко се сля в един безграничен пожар“. Изгоря душата. Няма дъжд. Няма сняг! Пресъхнаха реките, изворите... Свърши се рибата. Дребната цаца е в кутии консервирана. А едрите скумрии са от чужди океани...

Мъртвило.

В какво да се преродиш, за да се порадваш на Слънцето. В дърво ли? - И дървото изгоря, където беше твоето гнездо - „Христов венец с бодли...“ И всичко бяга от нас, даже мечката...

В тази българска земя не можем в

нищо да пребъдем! Няма хора, има партии. Борбите са борби за власт. И ти си намерил щастливия си изход в мухата, „която пак усеща примамливата миризма на мърша!“

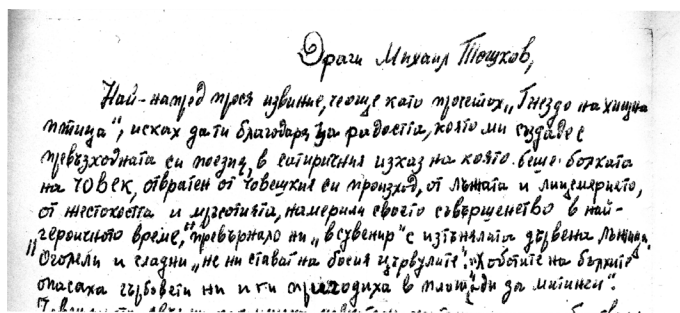
Но поетичните метафори не издържат ужаса и ти се провикваш като пророк - „Защо сте го запнали оня, който проповядва, че всички сме виновни за края на света?“

Прощавай, че писмото ми е почти цяло с твои цитати. Но не мога друго, защото ги усещам като мои. И понеже ми е омръзнало да пиша, тези думи трябваше да ти кажа, преди да получа портрета си, който заедно с илюстрациите на книгата те представя не само като голям поет, но и като голям художник - дано не приемеш писмото ми като отплата, от която нямаш нужда.

Искам още да ти кажа, че най-добрият ми приятел, а те не са много, беше аратлика Мишо Милчаков - тамбурист. Толкова чувствителен, че чувствата пръснаха сърцето му. Синът му е посланик в Полша. Става дума за имената ви - Михаил - Мишо, и понеже не ти знам физическия образ, не съм те виждал, ако нямаш нищо против, в момента мисля, че той се е преродил в тебе...

Бъди жив и здрав, по-млади наборы!“

Христо Кацаров

Бележка на Михаил Тошков:

Писмото не е датирано, калиграфски нестройно, изпълнено с физическа и душевна болка. През 1963 г., в стаята на Иван Бури в изд. „Бълг. писател“ се случихме заедно с Христо Кацаров. Току-що се беше появила стихосбирката му „Сто работни вола“, а моята „Ръждивата брадва“ влизаше в печат. Редакторът Бури ни представи един на друг, казвайки: „Ето един от планината с вълците и овцете, и един от равнината с воловете!“. Тази среща е убягнала от паметта на Христо Кацаров, затова в писмото си пише, че не му е виждал физиономията. 68-ма година (на „Празната пролет“) дойде със своя остракизм и мнителност към творците, размахаша се „секирите“ на цензурата. Над моя милост падна сянката на премълчаването - 25 години не се появи моя стихосбирка. Едва през 1993 г. - време на глад, политическа безизходица и надежди, че нахлуващата вълна на „демократията“ ще нормализира нещата, успях чрез спонсори да издам стихосбирката си „Гнездо на хищна птица“. Надеждите за разчупване на застоя се оказаха лъжа. В книгата си излях и белката, и мизерията, и безперспективността на миналите години. Книга - сатиричен взрив от изстрадащо възмущение. Разпратих я на врагове и на симпатизанти, между които бе и Христо Кацаров, емблематичен поет, изживял много разочарования и остракизм. „Гнездо на хищна птица“ е провокирала у него страшна болка, израз на която е и това негово писмо, което за него е последно, тъй като скоро след това старозагорският поет и драматург напусна този объркан свят.

Датировката на писмото е именно 1993 година.

Иван Мирчев

Стара Загора, 20 февруари 1960 г.
Другарю Васевски,

Късничко отговарям на писмото Ви, понеже известно време не бях в града. Прочетох стиховете Ви и направих някои бележки върху белите полета.

Общо взето, стиховете са добри, но са много лични. Трябва да помислите и за другите хора. Любовната тема е хубава тема, но не бива да се хващаме само за нея, като най-близка. Опитайте и други теми. Ако срещнете големи препятствия, гледайте да ги преодолеете, за да се получи и голямо изкуство. С трите неща: **новост, яснота и чувство** (Л. Н. Толстой) се побеждава сигурно. (Подчертаното е на Иван Мирчев — К.В.).

Някои от стихотворенията са много дълги. Нали знаете, че съвършенството се ражда по пътя на икономията на изразните средства? Тези заключения са направени от големи майстори — ние трябва да ги прилагаме, за да имаме успех. Сам аз също греша и не зная как да преодолявам грешките си; но сигурно чрез много труд човек може да направи твърде много за усъвършенстване на своите изразни средства.

Питате за моята книга. Тя ще излезе навярно през тази година, но аз не зная точно кога. В издателството има много книги за издаване и чакат реда си.

На всички предадох поздравите Ви, а Ив.[ан] Хаджихристов е в София, където лежи болна жена му, след като беше оперирана. Надявам се да дойде за малко към края на месеца.

Изпращам Ви поздравите от всички.

Ваши: Иван Мирчев

Стара Загора, 4 януари 1962 г.

Драги другарю Васевски,

Сърдечно Ви благодаря за поздравите и пожеланията. И аз Ви пожелавам успехи в живота и в литературното творчество!

Ив.[ан] Мирчев

Стара Загора, 7 март 1962 г.

Драги другарю Васевски,

Отдавна получих ръкописите, но не можах да Ви отговоря веднага, защото чаках да се свика кръжокът, трябваше да поставя на разглеждане молбата Ви. И сега мога да Ви кажа само това, че сборникът отдавна е приет от общото събрание на кръжока автор по автор и творба по творба. Освен това издателството вече го е чел и е направено предложение, за което е получено писмо. Късно е вече редколегията да направи изменение на текста, още повече общото събрание изрично забрани това, имайки предвид някои прецеденти в миналото. Трябвало е др.[угарят] Коняров да Ви съобщи тези неща при срещата Ви.

Все пак аз ще направя запитване тези дни в събранията на кръжока и ще Ви се обадя повторно.

Не сте ли мислили да съберете самостоятелна книга? Няколко от тези стихотворения ще могат да влязат в книгата ми се струва.

Сърдечни поздравите: Ив.[ан] Мирчев

Бележка на Камен Васевски:

Както се вижда, и трите епистоларни свидетелства са от 1960 и 1962 г., т. е. повече от половин век. Тъкмо тази значителна дистанция позволява да изпъкнат някои факти, които вече заемат място в животописа на видния поет Иван Мирчев. Общото, което обединява документите, са ярките черти от портрета на автора им: отзивчивост и коректност, деликатност и дипломатичност. В тях личи желанието писменият му досег с начеващи творци да създава у тях чувството за равнопоставеност. В първото писмо Мирчев отбелязва по конкретен литературен повод - три мои стихотворения, дословно следното: „Сам аз също греша и не зная как да преодолея грешките си, но сигурно чрез много труд човек може да направи твърде много за усъвършенстване на своите изразни средства.“ Или: „Нали знаете, че съвършенството се ражда по пътя на икономията на изразните средства?“ Тогава аз, двайсет и няколко годишният пишещ момък, който имаше твърде скромни постижения в поезията и който се чувстваше толкова несигурен в пътя си, добивах крила от тези думи. Те наистина ме вдъхновяваха за труд.

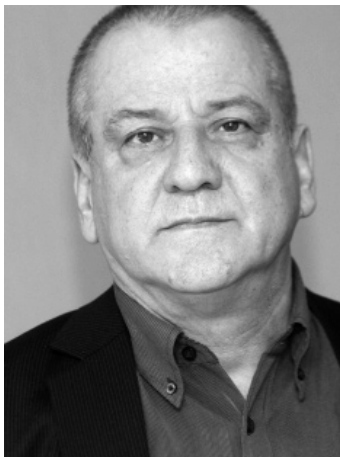
Бележките на именития поет са едно от доказателствата за широката му специална и обща култура. Неговата оценка, че стиховете „са добри, но са много лични“, се потвърди по-късно... Стихосбирката му, за която се дават бегли сведения в първото писмо във връзка с моя интерес към нея, се появи на бял свят едва през 1963 г. под наслов: „Чудесното преображение“. Неин издател е „Български писател“.

Иван Мирчев пише: „На всички предадох поздравите Ви“. Кои бяха тези „всички“? Това бяха утвърдените и още неутвърдени поети: Христо Кацаров, Михаил Берберов, Янко Димов, Жеко Христов, Стойчо Стойчев, Хинко Чернев. С изключение на Берберов, който живееше в столицата, но често биваше в родния си град, останалите до един бяха приютени под стряхата на литературния кръжок „Георги Бакалов“. Сред тях, младите, бяха и известните, възрастни вече писатели: Иван Хаджихристов, Георги Илиев и още неколцина. Второто писмо... е малко свидетелство за отзивчивото възрожденско сърце на отправителя му...

А третото, с дата 7 март 1962 г., просто „тежи“ от сведения по творчески въпроси, все свързани със състоянието на един сборник, подтик за който се явява желанието ми да бъде включен в него. Сборникът носи името „Литературна Стара Загора“. Излязъл от печат през 1966 г. с двайсет и деветима творци, той носи марката на издателство „Хр. Г. Данов“ в Пловдив. Негов предходник и начало е друг един сборник - „Литературна Стара Загора“, влязъл в ръцете на читателите през 1955 г. с 24 автори. За времето си тази книга беше събитие извън столицата, нямащо равно на себе си. В писмото се споменава името на един човек... - Константин Коняров - журналист и поет от Стара Загора. По онова време той беше много деен в живота на литературния колектив „Георги Бакалов“, макар вече да беше освободил главното редакторство в окръжния вестник „Септември“.

Трите писма правят известни няколко неща, едно от друго по-важни: интересни сведения за творческия процес в града на поетите и липите, подчертават съществени черти от образа на Иван Мирчев: учтивост и вежливост, скромност и дипломатичност. И не на последно място - бележките по белите полета на стиховете ми, открити вратата на редакторската лаборатория на одарения ваятел на художествената реч, който прекара целия си живот в известния южен град на отечеството ни. А това вече е много.

Боян АНГЕЛОВ е роден на 27 август 1955 г. в гр. Панагюрище. Автор на 20 стихосбирки на български език, сред които :”А върху ножа – детелина”, „Животът остава”, „Разрушение на естетиката”, „Тиара”, „Еос”, „Помилване”, „Цветове на тъгата”, „Византийска мозайка”, „Ъндърграунд”, „Хълмовете нямат полумрак”, „59 отстояния”. От края на 2012 г. е директор на издателство „Български писател”, а от лятото на 2014 г. – председател на Съюза на българските писатели.

НОВЕЛА

Добротата друго име няма,
не живее в приказките. Тя е
колкото усмивката голяма
и над ореолите витаете.

Доверчивостта ѝ не поиска
никога за себе си отплата.
Тя е
другото лице на риска,
мост между греха и светлината.

Добротата винаги застава
там, къздето хората умеят
да повярват
в своята представа,
че с човешки образ е злодеят.

Добротата винаги достига
до целта.
Ако пристигне късно,
ще целуне хладната верига,
но мечтите няма да откъсне.

СКОПИЕ

На Анна и Димитър

Скопие рядко заспива в мъгла,
но и мъглата да скрие не може
кръста над Водненските била,
кръста или очите божии.

Кръстът е всъщност небесен кръст,
само докосва пръстта на Водно
и озарява скопската пръст
със светозарие богоподобно.

Вардар на две града плавно сече –
мостове каменни плътта му кичат.
Преди в морето да се свлече,
през низината неспирно тича.

А Скопие си остава тук,
за да го милват нощите кротки
и да го гали православния звук
на катедралата
„Свети Климент Охридски”.

Скопие, мостът на Вардар, нощта
и кръстът, който в нощта светлее –
толкова много красиви неща,
преди мъглата да се разсее...

ЦВЕТОВЕТЕ НА ПРЪСТТА

Какъв е този свят,
защо кръжи
неспирно сред звезди, над океани?
Щом истината му принадлежи,
защо отваря и лекува рани?
Природата,
приела ме в света,
отново ще ме прибере при нея.
Пръстта е черна,
жълта е пръстта
и с цветовете нейни ще се слея.
Какво ме кара
още да следя
на дързостта приумиците луди?
Ще ме покрие
мъртвата вода,
но живата вода ще ме събуди.

ЗИМНО МОРЕ

Морето е сиво до черно,
вълните
са стръмни и груби.
Туристи,
загърнати в шуби,
се взират
в това равномерно
дихание,
идващо сякаш
от нямата паст
зверовидна,
където
с усмивка ехидна
укрива се вихърът в мрака.
Това е морето –
картина
меняща се,
страшна,
стъмена,
в която
със страст учестена
потъва
плачът на делфина.

ЕДИКУЛА

Преди да ме изгорят
любима
сърцето вземи ми
да диша да се надиша
че толкова време страда
в килията на душата

На огъня го не давай
не давай го на земята
бездушен е огънят
а земята –
бременна с хляб и смърт

Хлябът не ни насити
и ненаситна смъртта е

Преди да ме изгорят
любима
душата вземи ми

ТЯ

Задълбочаването на възрастта
ме затваря необратимо
все по-често със себе си споря
все беседвам с човека в мен
обзаведох се вече с хендс фри
да не мислят
другите
че си говоря сам
като лудите
а толкова самота
в мен се е разпростряла
че само Тя може да я преодолее
но Тя къде е
къде е

Петя ЦОЛОВА

ПРАГ

Този праг, от твои и мои стъпки огризан –
до голо. Делничен и познат.
Толкова тежък - като верига,
приковал ме далеч от безкрайния свят.
Толкова лек - крило на птица –
зад него детски зеници, смях мой.
Силен - стружка съм пред магнита му.
Сутрин пред стъпките ми тресчица е той.
Този праг просвредлява сърцето ми сякаш.
Ах, от него ли разполовено, сърцето боли?
Тегли ме навън едната половина, крилата,
другата връща ме от най-свидния полет дори.
И се върти като на ос животът ми, целият,
с непоправима, задъхана бързина.
Ветровете веят насреща ми - леденея.
Слънце пали - ще се впепеля.
Бих се разлетяла отдавна навярно
в този шеметен кръговрат,
ако като ос през сърцето ми не минаваше
този праг.

ТЕЗИ, КОИТО СИ ОБИЧАЛ,
не се забравят.
Дори като котка в пътя си да смениш
седем души, болест да те сполети
или непомерна слава,
да те провери съдбата през иглени уши,
обичаните някога
остават у теб като живи,
с някоя своя луничка, усмивка, дъх,
с някоя своя привычка мила,
дори когато другите я погребат.
И само тези, които са те обичали -
неизбежно, нелесно,
само те живота ти могат да продължат
още ден, година,
за срок неизвестен -
те в себе си жив ще те пренесат
през чертата на твоята смърт.

ОЧИТЕ ТИ -ПРИСМЕХУЛНО ПЕЧАЛНИ,
в мен вбити:
ангелски, дяволски
дяволско-ангелски,
знам ли какви са.
А аз весела, весела,
с душа между зъбите.

Смехът ми,
и той, отде се взема?
С тънки, тънички остриета
над трева окосена,
над свила и цвете
звън се възвзема.
Ще ли повярваш колко съм силна,
колко - безгрижна.
Никому нищичко как не дължа,
пет пари как не давам
за нищо.
Та за тебе ли?
Я погледни се - снежен цвят във косите.
А очите ти, а очите ти,
Боже, какви са!
Как изкубване от пожара им
няма и няма.
И не виждам вече спасение -
ни за мен, ни за теб.
Ще горим в огъня
двамата.

НА БОЙНОТО ПОЛЕ НА ЛЮБОВТА
пощада няма.
В рискованите му владения ний встъпваме
сами:

от себе си по-силни и красиви.
От себе си по-крехки и добри.
И го напускаме - от себе си по-тъжни.
Понякога във смъртна самота.
...И замечтаваме отново да сме живи
пак там, на бойното поле на любовта.

ПРЕВЪЗХОДСТВО

Априлски дъждове топят земята,
валят над теб, над мен, над вишнев цвят,
във сънищата ми донасят аромати
и топлина. Ваят, ваят, ваят..
Аз цяла нощ ги слушам как в стъклата
потрепват с твоите пръсти: „Отвори!”
Но не отварям никога вратата,
за да не видя, че не чукаш ти.
Притихнала, аз дълго слушам само
и пак до теб невидима вървя.
Дори да ме забравяш непрестанно,
аз от дъжда не ще се отрека.
Със него пътищата ти пребродах
много пъти,
по тях не може никой да ме спре.
Когато ти при мене се завърнеш,
ще съм видяла повече от теб.

МОЛЯШКИТЕ ЖЕНИ

Завиждам на моряшките жени,
които знаят вечно да очакват.
Сърцата им изтръпват в тези дни
и думи зли понякога изплакват,
но вярват, много вярват.

Завиждам на моряшките жени,
че знаят само скрито да ревнуват
зелените и ласкави вълни.
Заради тях сами осъмват, будни –
прощават и прощават.

Завиждам на моряшките жени,
че знаят на усмивката цената,
когато от стаените сълзи
до пръсване изпълват се сърцата-
изпращат и изпращат.

Завиждам на моряшките жени,
че знаят като никой да посрещат
и мъката на толкоз дълги дни
превърщат в ласка - скъпа и гореща,
и думи на умора не изричат.

Завиждам на моряшките жени,
че знаят да обичат.

КОГАТО МЕ ОБИЧАШ, СВЕТА ЦЯЛАТА,

отвътре огряна - позлатяла бреза.
И каквото направя, каквото кажа,
то озарено е сякаш цялото от светлина.
И се кръстосват върху ми
погледи неспокойни.
Като факли припалват зениците мъжки
от моите тихи очи.
А аз вървя със пропяващи стъпки
и пред мен се отварят всички
залостени от невяра врати.
И кръжат покрай мен
неспокойните мисли мъжки:
с кожата си даже улавям
как тихият пламък у мен ги влече,
как се топят на него,
как му се кланят.
И от всичко срещнато светлина събирам
за теб.

КРИТИЧЕСКИ СЪРВАЙВЪР: ЛИТЕРАТУРА: НАУЧНИ СТАТИИ, РЕЦЕНЗИИ, ОТЗИВИ, ПРЕДСТАВЯНИЯ НА ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА

Рубриката се поддържа с финансовата подкрепа на Национален фонд „Култура“

Владимир ШУМЕЛОВ

Четвъртата поетическа книга на Елена Денева „Сенки и бонбонки“ доказва, че това е поредното силно поетическо перо у нас през последните години (първата ѝ книга „Щастие в кибритена кутия“ излиза през 2005 г.). Без да отчитам многобройните ѝ вече литературни награди (последната ѝ, от 2014 г. – голямата награда „Георги Давидов“, е разделена с Милена Белчева), ще кажа, че изпитвам щастие, когато имам възможност да чета и пиша за нейна стихосбирка (макар че досега съм писал само за „Натюрморт с пеперуди“ от 2013 г.). Както и предишната ѝ книга, и тази е изпълнена от ИК „Потайниче“, но появата ѝ става реалност благодарение на съдействието на основаната през 2014 г. „Асоциация за изкуство и култура Полски Тръмбеш“, в основата на която стоят драматургът Христо Бойчев и поетът застраховател Максим Максимов. Фактът е добър повод да се поговори защо малките селища в България имат по-адекватна реакция към културата, и в частност литературата, от големите общински центрове и столицата. А дали е „новата Петя Дубарова“, или бъдещата Силвия Плат (без житейските им финали, да не дава Господ!), предстои да видим, но не и преди великият съдник Времето да си каже думата. И дали големите таланти се раждат и виреят само в София? В това кратко интро ми се иска да кажа още, че трябва да се отнасяме с пределно внимание, разбиране и нежност към всяко ново поетическо дарование в литературния ни пейзаж, но преди всичко да го обгрижваме като рядко цвете, за да го запазим. Помните ли оная детска песничка „Нови панталонки“: „От днес имам вече нови панталонки. / В джобчето ми дрънкат семки и бонбонки...“? Зад предишната си инфантилност тя крие голям поетически ресурс и Елена го е усетила. И не става дума само за това колко бързо растем и после „тез панталонки колко много значат“. Става дума за много неща, чрез/през които съзряването и нашата рецепция за света ни променят, променят отношението ни към света и неговата онтология. Защото ако „бонбонките“ са дребните неща в живота, същият този живот е осеян и от „сенки“, които ни съпътстват на всяка крачка в съзряването, докато тънем в „безбожност“. Казано на „висок“ критически език, „сянката“ е метаморфозизиране, еманация на дълбоката и истинска поезия, а останалото – дребното, битовото – са „бонбонките“,

„СВЕТЪТ ОСТАНА ВСЕ ТАКА ЧУДЕСЕН“

които формират цялостната ни философия за битието и реално съществуващия свят. Една философия, прекрасна в своя поетически резонанс, която прекъсва/пречупва/преобръща/разкътва/разкъсва личния (и нашия) живот и естетически заряд и, забележете, е плод на нейните поетически търсения в последната година и половина. Твърде интензивно и плодотворно, както при големите поети, гениите. И още: Елена Денева надрасна виртуалното си интернетско присъствие, за да се усети „равна“ сред „равни“ и на книжното поле, дори повече.

Ако говорим конкретно, новата стихосбирка на Елена Денева е структурирана в три дяла – „Но идва птица“, „От черновата на пелина“ и „Църква за снежинки“. 64 стихотворения, които разширяват не просто спектъра на нейните поетически напастявания, но и таланта и умението ѝ да предава своята поетическа рефлексия на всичко около нея, бързо. И не става дума просто за преливане на чувства от различен спектър на емоционалния ни живот – оптимизъм, тъга и отчаяние, любов; тази стихосбирка е концептуален поетически проект на/за живота, на/за света, който винаги остава „все така чудесен“, дори и когато „Доброто в мене увехна и угасна“.

Винаги съм се питал защо за хубавите книги трябва да се пише тривиално? Може би трябваше да илюстрирам казаното със стихове (но често при Елена това са дълги неразчлени поетически пасаж; а в тази стихосбирка няма и нейни рисунки – те са на Ина Христова и те разделят отделните цикли, както и са илюстрация на кориците, впрочем също толкова сполучливо – два погледа през прозорец: на първата корица празна детска люлка в полет, а на четвърта – може би хилаво зимно дръвче в мрачна тоналност)? А сигурно не го правя, защото ме е страх, че „бисерите“ ѝ ще попаднат в нечий зурли на прасета. Все пак да не бъдем егоисти: (в името на надеждата, за която, подозирам, тя все още пише и ще продължи, в името на чаровната ѝ и богата душевност):

ако няма море, ако няма рапани,
ако няма смокини със сърца като рани,
ако няма клепачи, от тъгата солени,
ако няма прибои, ако няма вълнения,
ако няма ожулени от скалистото длани,
ако няма луни, ако няма пристанища,
ако няма разкъсан от викове огън,
ако няма усмивки, достигащи бога,
ако няма ни раци, ни риби, ни миди,
ако няма какво да се вкуси и види...
... направи от душата си сал и го пускай
към далечните липсващи гледки и устни.

Това, което написах за предишната ѝ стихосбирка „Натюрморт с пеперуди“, важи и за „Сенки и бонбонки“: „В тази книга има всичко, от което е лишен съвременният човек.“ И новата ѝ поетическа книга е изпълнена с копнежи и съмнения, болки и надежди, и тя е „гранична“ във всеки смисъл на думата, пълна с емпатия. Това е истинската поезия на никога непорасналото

Елена ДЕНЕВА

дете, което съзнавайки своето съзряване, се лута между „сенките“ на тривиалното битие и пожеланието/мечтата „утре като се събудя / да порасна. / Тоест да стана дете.“ И в тази стихосбирка гравитират познати образи и символи от предишни нейни книги: пеперудите, децата (да не забравяме работата ѝ в социален дом за деца), пролетта, тъгата (оная тъга, за която пише и Г. Господинов), птиците, пчелите („златните пчели“)... Стихосбирка, която разпъва хоризонта през личния поглед до неимоверни размери: от безкрилите мравки-хора (тук) до Дамаск (умрялото от глад дете), от слънцето/луната до земния „ад“, от доброто до злото, от красивото до грозното, от детето до възрастния, от любовта до проституцията („добрата фея стана проститутка, / за да изхрани трите си деца“)... до „предела на живота“. Кой предел, какви „пет лева“?

Истинската поезия, истинската литература се прави с обич, топлина и сърце (талантът е по презумпция). С такава литература се влиза в „храма“, оная „храм“, за който Елена казва: „Сърцето ми е църква за снежинки“, в който белотата (на снега), чистотата на света и живота надделяват над калта и делничното, но който, да не забравяме, е и дуалистичен, свят, в който трябва да битуваме/творим примирени, в който да си гурме и да си скромни, да цениш сивотата е ценност, в който трябва да живеем/творим просто, искрено, защото „Кой за Бога / ти е обещал / цветя, / мед, / масло / и рози?“ („Дръж“). Поезията е силата да кажеш не само талантливо „обичам“, но и „срещиш отдавна“ („Логорея“), защото и ти си „човек“. Елена Денева е осъзнала всичко това и е отишла отвъд: тя е онази Алиса от страната на чудесата, която тича „след белия заек“ („малка глупачке“), и „тича да стигне доброто“. Тя е тази прелестна поетеса, която завършва книгата си със следното:

Доброто в мен увехна и угасна.
Светът остана все така чудесен.
(„Кратко за сбогом“)

See you, then.

Елена ДЕНЕВА. *Сенки и бонбонки*.
Ред. Виолета Христова, худ. Ина Христова. *София: Потайниче, 2014, 85 с.*

ПОЕТИЧНА КНИГА С ГАТАНКИ

Измежду 26-те драгановски книжовници, начело с известните Асен Разцветников, Владимир Русалиев, Камен Зидаров, Георги Бонев, Йордан Атанасов Румен Стоянов и други, преди 5 години в националните седмични издания се пови името на Илия ТИХОВ. Той художествено пресъздава в добре обмислени сюжети минали събития и личности от Драганово, Горна Оряховица, Велико Търново, случки свързани с драгановските градинари у нас и в чужбина.

В началото на тази година се появи неговата първа книга, която в кратки куплети-гатанки и подходящи илюстрации въвежда малки, пък и големи в духовния свят на въображението и логическото мислене, като римуваните думи насочват малките читатели към вярната дума-отговор. И така в книжката се редуват 68 гатанки с подходящи илюстрации, подпомагащи точния отговор. Бих превел няколко гатанки:

Кудкудяка и се хвали,
че яйце е снесла.
Вчера, днеска пак.
Ха познай, че това е
на баба Мошка
работливата ...

акшокок

На полето и в градинка
жълта, мъничка светлинка.
Пролетта ни възвестява,
радост от сърце дарява.
На децата и цветята
пръв другар
е този грейнал ...

рахузним

Със шарени картинки
и думички красиви
тя на всекиго говори.
Който я отвори.
Що е то? ...

атагинк

Всеки ден ходят
из полето,
из гората,
мед събират за децата -
даже от росата.
Много са добрички
работливите ...

икчилечп

Бихме пожелали тази хубава книжка с гатанки, повлияна от гатанките на Асен Разцветников, с когото Тихов има добри спомени от детството, да намери своите малки, пък и големи читатели.

Никола ЧОЛАКОВ

РИТУАЛНОСТ, ЛИЧНОСТ, ИЗКУСТВО

Анжела ДИМЧЕВА

В мътния порой от новоизлизашти стихосбирки, задаващ желанието за духовна храна на българския читател, все по-трудно става да се забележи която и да е стойностна книга – особено когато даден автор не е в групата на „модните“ в момента 5-6 имена, преекспонирани непрекъснато от медиите. Чета годишно по около 100 стихосбирки – голяма част са стойностни, но за тях никой не говори: нито по страниците на литературните вестници и списания, нито от екрана на БНТ, където иначе едно добро предаване – „Денят започва с култура“ – е „абонирано“ за себе си едни и същи коментатори, критици и анализатори на културните процеси, за да представят само най-хитовите заглавия и преспойно да игнорират всички останали автори, музиканти, художници... Това престъпно negliжиране все повече замиришава на интелектуална корупция – затваряне на многообразните прозорчета вътре в културната мелница, където по естествен път би трябвало да се раждат бестселърите – във всички жанрове на изкуството.

Затова – вместо да се вливам в елеината вълна, продуцирана от големите издателства и носеща награди на едни и същи фигури в БГ-литературата – разгръщам книгите на „другите“ автори, които изведнъж обаче се оказва, че държат поетическото, философското и траекториите на традицията в едни проверени етически и естетически канони. При тях българският език не се е превърнал в самоцел на крайно експериментаторство, въпреки че са налице достатъчно белези на постмодерното и неопостмодерно изразяване – в огромно жанрово разнообразие – от миниатюра до поема.

В тази палитра от стихосложения, форми и метафорични нагласи през 2014 г. се вписват ред автори с новите си книги – бих споменала Михаил Тошков („Аквариум“), Георги Константинов („Вълнение в Константинопол“), Федя Филкова („Нищо тъмно“), Пламен Пенев („Нови и новозаветни записки“), Роза Боянова („Стихове от розариума“), Виолета Боева („Свободни като въздуха“), Георги Атанасов („Зеленика“), Керана Ангелова („Леванте“), Спаска Гацева („Сбогуване с Арл“), Георги Николов („Навлизане в миража“), Елена Денева („Сенки и бонбонки“), Васил Славов („Звяр“), Генка Петрова („Бъдещето от последния чин“) и още поне десетина имена, които не са в ежедневния фокус на медиите – още по-малко пък – в ползрението на книжарите, които сякаш забутват на най-недостъпните места в магазините си именно българската поезия.

Сред тези утвърдени автори е и поетът **Лъчезар Селяшки**, автор на 20 книги (поезия и проза), а като преводач той е обогатил литературното пространство у нас с десетки преводи от полски език – с над 10 преводни книги и множество публикации в периодиката: творби на Халина Пошвятовска, Стефан Юрковски, Гжегож Валчак, Марлена Зингер, Александер Навроцки, Алекс Врубел, Марта Брасар, Тадеуш Ружевиц, Томаш Яструн, Мечислав Яструн, Мечислава Бучкувна и др.

Най-новата книга с избрани стихове на **Лъчезар Селяшки** носи заглавието **„Съчки в слънцето“** – леко, артистично заглавие, но загатващо метафорична игра, загадъчност на поетическата сюжетност. Това е една внимателно промислена, спираловидно конструирана книга – не само на ниво обособяване в цикли, но и в шафетното преминаване на определени мотиви от творба в творба. Личи си, че поетът не е държал да включи всичко, написано през годините, а да създаде физиономичен, монолитен текст, където прозира биографично-пространственото движение на „аз-а“ върху канавата на катарзисното поетическо идентифициране – достойнството днес да си човек на изкуството в йерархията на света.

Далече съм от намерението да обяснявам „какво е искал да каже авторът“, по-важно е как той намира топосите, миговете, предметите, явленията, които да облеche в лирико-философски дрехи. Как от знаци в заобикалящия ни свят всички те се превръщат в субекти на поетически диалогизъм.

Книгата представя пет цикъла: „Есенно завръщане“, „Брегове далечни“, „Съклен лабиринт“,

„Везна“ и „Другият глас“. Симптоматично или не, началото фиксира завръщането – вероятно авторът помни завета на **Тончо Жечев**: „В пътуването все по-труден проблем ще става завръщането“¹. Това е маркирано от Лъчезар Селяшки с първото и последното стихотворение в цикъла: в първото – „По пътя следи сплитат възли в безкрая“ („Есенно завръщане“), и в последното – „Човек върви по пътя – / върстник на Одисей. / Върви и бавно чезне. / Остава само Пътят.“ („Човек върви по пътя“).

В цикъла **„Есенно завръщане“** са напласнени толкова много скрити и явни позовавания на **Яворов**, **Ботев**, **Далчев**, **Дебелянов**, **Ванцаров**, че неизбежно читателят се учудва на авторовото преклонение пред традицията и умелото вплитане на всеизвестни лайтмотиви и символно изображение от класиците ни в една съвременна интерпретация: напр. „Старо гробище край Сатовча“ е конкретизирана реминисценция на Дебеляновата „Сиротна песен“, стихотворението „Птица“ е извадено до последния детайл в Ботева елегична стилистика; а „Заслон“ е реплика едновременно към Яворов и Далчев. Сред стиховете в този цикъл се усеща и влиянието на тънкоструйния **Лилиев** – кратки, интензивни, звънящи строфи – чувство, което се излива от бездънното на космоса („Зимен етод“, „Зимно завръщане“). В пейзажната си лирика поетът залага на пространствените метафори – за него тополите са „тръби на орган“, а камъните на детството – „потънали кораби“. Самотата не е екзистенциално понятие – тя се стгушва под „сънена шипка“ или в „аквариум вълшебен със слънчеви листа“.

Всички тези метафорични стъпала на поетическата къщичка са положени пестеливо, внимателно и с овладяна емоция: в широко затворените сетива на поета често израства видение, което той извайва с нежност, на един дъх – такова е стихотворението „Розата“: тук има всичко, за което е мечтал един мъж – жената в естествената ѝ натура, без роли, без маската на съблазнителка, празноглавка или хамелеон. Причудливото в природните дадености намира своето опитомяване в свободния полет на жеста – между слепаца и сокола, човешкия глас и косите на реката, тополите и съня...

Завършвайки първия цикъл на книгата със затворената врата, символизираща една неосъществена възможност, поетът отваря другата врата – цикъла **„Брегове далечни“**. Бих нарекла този раздел *поетическа география*. В един немалък времеви отрязък (от 40 години) Лъчезар Селяшки е маркирал в лирико-фотографски миниатюри световни градове и културни ценности, преминавайки не само като турист и консуматор на информация, но и като коментатор, който отнася в сърцето си частица от историческата значимост и атмосфера на Прага, Берлин, Варшава, Париж, Атина, Троя, Неапол, Венеция, Брайтън... Като улавя реалното излъчване на определен обект, поетът раздвоява непосредственото възприемане и натрупаното литературно-историческо познание за него и му придава модерна звучност чрез препратки към днешния ден: напр. в стихотворението „Сред руините на Помпей“ лирическият персонаж се вижда в ролята на „стогодишен емигрант“, който чува стенанията на срутващите се стени под огън и жупел и недоумява как група японци радостно „подреджат мозайка от дигитални мигове“... Защото всяка трагичност в историята има своето Божие оправдание, колкото и човечеството да се мисли за всеилно:

*Сбогом, Помпей! –
застинал гърч в графиката
на temento mori,
жесток урок на тема:
Чаша на търпението.*

В този втори цикъл има, разбира се, и творби с чисто емоционален рисунък, където топосът е просто шрих от глобалистичното усещане на пътуващия българин: „Делфи“, „Вечер в Париж“, „Варшавска импресия“. Впечатлява опитът на Лъчезар Селяшки да се преодолее времевата бездна и да се усети онзи „безсънен“ Париж, завещан ни от **Далчев** през далечните 1928-1930 г. чрез неговите стихове за този космополитен и артистичен град. Улица „Ке Волтер“ е сякаш същата, но врабчето и букинистът, петната по Сена от призрачните фрески на Далчев са отлетели безвъзвратно в тогавашната епоха, за да се заменят от „ангели в разгулни дрехи“. Рекламната неоновата „кръв“ на неопостмодернизма е новият цвят на Париж („пазар суетен“), на удавените химери в чистите води на Сена...

И както първият цикъл в книгата завършва с опустелия Път, така вторият цикъл завършва в **„Огледало за обратно виждане“**:

*Каквото тук оставям,
то тук не ще остане.
Пристигам онес –
от някое далечно утре.*

С усета на архитект Лъчезар Селяшки изгражда пласт по пласт спираловидната конструкция на антологичната си книга, така че да няма рязка смяна на интонациите и мотивите в отделните части. Завършвайки втория цикъл с „утре“, поетът започва третия, озаглавен **„Съклен лабиринт“**, със „сутрин“ и най-естественото нещо на света – всяка сутрин разцъфва за него с видение-ухание на жена. Тя е любима, чийто „глас в нощта е смълчана амфора от тайни“, а ръцете ѝ – „клавиши сякаш, залязват бавно във очакване.“ Тук няма да открием груба еротика, нито крайни емоционални изблици. Лилиевска пластичност – образно и ритмично – живее в повечето творби („Ноктюрно“, „Елегия IV“, „Елегия VI“). А стихотворението „Третият“ (по Мария Вине) ме връща към илюзорното предчувствие, което владееше някога поетическата четка на Иван Пейчев, извайващ акварели от сенки, дъжд, морски пръски и птичи крила над собственото си обичане – да бъде тържествуващо самотен. Някога **Иван Пейчев** казваше „Предполагам / на всички езици / прости ми / означава / прости ми“, а жената беше нематериален, ефирен персонаж в неговите стихове. Петдесет години по-късно йерархията на междуличностните притежания диктува друга реалност: феминизмът убива привлекателността на женския образ. Все повече значимостта на плътта се детерминира от разума, а следователно и мъжкият поглед променя фокуса, който би бил интересен:

*Далече от афиши шумни,
измъкнени от дъжд,
за истинския мъж
жени събличат думи.
(„Красивите жени“)*

И все пак в тази книга има над 15 изцяло любовни (в класическия смисъл) стихотворения. Защото въпреки безличностните компютърни общувания, все пак „неудата от любов е бездънен кладенец“ (**Нанси Хюстън**)². Или както го определя нашият поет – „вълчия глад на чувствата“.

Четвъртият цикъл **„Везна“** би се възприел от читателя като философска беседа на автора с неговите предходници – мислители или творци: Арсений Тарковски, Фридрих Новалис, Сократ, Еклесиаст, Гьоте, Александър Геров. За мен този цикъл е най-силният в книгата, бидейки отговор на крайната деформация на поетическото в съвременната литература, дефинирана още преди 60 години от **Ролан Барт**: „Нашата съвременна поезия се утвърждава постоянно като убийство на езика, като своеобразен пространствен, осезаем аналог на мълчанието“³. Въпросният инвариант на мълчанието има няколко траектории: предизвикана смърт, изолация от читателя чрез неразбираем знаков

език или вглъбяване в простите детайли на природния бит, което само по себе си е философия. Всички тези линии на развитие присъстват в стиховете на Лъчезар Селяшки – без многословие, но светло дишащи в кристално изваяни миниатюри: „Книжни лястовици“, „Коричка хляб“, „Без сърца“, „Вина“, „Златен ключ“, „Болка“, „Дон Кихот“... А четиристишието **„Сократ“** стои като епиграф към неизменния стремеж на нашата цивилизация за правдивост на социалния ред в света, не намерил вече повече от две хилядолетия точната формула:

*И мисля, прав е бил Сократ,
корав като подкова, –
заситил вълчия си глад
за истина с отрова.*

... Лъчезар Селяшки определя себе си като „кръстопътен, сърцепътен, неутешим“, но и прикован към земята българин, който иска само едно: „Не ме пропъждай, майко!“

В този цикъл ще открием и стихотворението **„Мед и отрова“**, което бих определила като поетическо познание, равнозначно на лична философска дилема, издигната до верую. То е онзи „златен ключ“, от който всеки има нужда, осъзнавайки краха на глобалистичните идоли и манипулативните философски теории:

*Когато търся мед,
намирам все отрова.
Когато за отрова
рова,
намирам мед.
Престана ли да търся,
намирам и меда горчив,
и сладката отрова.
Меда –
да продължа да търся.
Отровата –
да спра да се зальгвам.*

...Афористичност, постигната с антиномии и оксиморонност на устойчиви понятия; скриване на „аз-а“ в онова Мълчание, което взривява. Само бих добавила – в тази поезия никъде няма да срещнете позата на „всезнаещия“ интелектуалец, с каквито е пълна днес литературата ни. Не случайно книгата завършва с цикъла **„Другият глас“**, своеобразен поклон към рицарите на изкуството, към онези писатели, художници, скулптори и музиканти, които не престават да ярват, че най-красивата игра започва и свършва през акта на съ-творяването и че само жестокото самообичане на изкуството дава множественост на отделната личност: „Каква безкрайна безутешност: / посред мравуняка човешки / да носиш вместо зрънце хлебно / трошичка песен тъй потребна.“

Затова чрез посвещения или цитати всеки един от лирическите текстове е свързан с определена фигура, важна за автора – бащата на поета („Съчки в слънцето“, „Блестунка“), Владимир Арденски („Пчела“), Невена Ангелова („Утро“), Кънчо Великов („Фенерът на Диоген“), Светлозар Жеков („Перо“), Илия Терзиев („Песента“), Владимир Стоянов („Крайгълънен камък“), Евтим Евтимов („Стаята“), Атанас Далчев („Елегия за художника“), П.К. Яворов („Яворов след смъртта на Лора“), Джон Ленън („Осми декември, 1980“), Октавио Пас („Другият глас“), Микеланджело („Пред „Давид“ на Микеланджело“). За Лъчезар Селяшки раждането на словесен къс е вид интимна ритуалност – заявил го е много ясно в стихотворението „Златна жилка“: „... търся нова жилка злато. / И пресявам светлина.“ Чрез този стих авторът сякаш диалогизира през вековете с древногръцкия поет **Симонид**, написал още през VI в. пр.н.е.: „Живописата е няма поезия, а поезията – говореща живопис.“ Но двете и днес излъчват светлината на духа.

(Endnotes)

1. Тончо Жечев. „Митът за Одисей“, „Български писател“, С. 1989 г., с. 16.
2. Нанси Хюстън. „Отражения в мъжкия поглед“, „Изток-Запад“, 2014 г., с. 129.
3. Ролан Барт. „Нулева степен на почерка. Митологии“, ИК „Колибри“, 2004 г., с. 312.

Лъчезар Селяшки, „Съчки в слънцето“, изд. „Български писател“, София, 2014.

ДУХЪТ НА ВЕЧНОТО И НА НАСТОЯЩЕТО

Кирил ПОПОВ

Двуетажно разгърнатата изложба „**НЕРАЗКАЗАНАТА АБСТРАКЦИЯ**” на „Шипка” 6 е проект на двама ярки, различно изявени творци - **на професор Станислав ПАМУКЧИЕВ и на художника Петер ЦАНЕВ**. Признавам, че още самото заглавие ме потопи в размисъл: абстракцията е сериозен, преднамерен и концептуален подход, тя е сред трудно превръщаните от изобразително в словесно изкуство: трудно се открива авторската стратегия в многообразието от допустими значения и естетически инспирации. А както се казва в информацията към тази изложба, експозицията „Неразказаната абстракция” е чисто българско явление не само като замисъл и осъществяване, а и „като сложно отнасяне към големия разказ на абстракционизма, като мотивация, позициониране и идентификация в отношението локална традиция - световен културен опит”. Импулсивността и компликацията в процеса на създаването на абстрактното изкуство го освобождават от фигуралност и от каквато и да е свързаност с някакъв първоначален образ. И довеждат до сътворяването на самостоятелна композиция, не всеки път от лесно усвояем, мнемонично и емоционално, вид. В този аспект на рецептивност картината остава загадка и за своя създател, който поради това най-често я озаглавява „Без наименование”.

В изложбата „Неразказаната абстракция” са експонирани триизмерни творби с непревзвездени изразителност и илюзия. Те се определят като минимализъм с немското понятие гещалт, в български превод то означава конфигурация. Гещалтът се противопоставя на идеята зрителят да съпреживява на всяка цена произведението - не сме ние, които му придаваме естетически качества, намираме ги в самото него, където всъщност те ни очакват. Гещалт срещаме и в най-първични форми: в едноцветните полета в творбите на Иво Бистрички, Петър Лалев, Георги Димитров; в „кофражния” образ в картините на Герги Бояджиев, във вертикалните построения на Николай Петков („Звезди”), в често повтарящите се геометрични форми на сътвореното от Асен Ушев.

Пристъпвам към експонираните платна като към заредена с проблемни явления експозиция, като към властващ в нея дух на останали и до днес неразбрани и недостатъчно интерпретирани разклонения в областта на абстракцията: ако езикът в тях е основен материал на изкуството, бариерата между практика и теория е преодоляна (Стоимен Марков - „Без наименование”). Или ако същността на изкуството е в основната идея, тя не се нуждае от прекалено достъпна обективация (Йордан Парушев - „Женева”, Иван Георгиев-Рембранд, Георги Бояджиев, Петър Дочев...).

Много от изложените картини внушават тематично-образно продължение на абстракцията в България през 90-те години в софийската галерия ХХЛ. Но още на прима виста експозицията „Неразказаната абстракция” впечатлява с въплътената в картините истина, че притежават свои авторски стилистики

с автентично тематично-образно, рационално и емоционално въплътени в тях дух на вечното и на сегашното време. В трудния път от абстрактно към релано обяснимо зрителят ще се домогне в картините на Деля Чаушева до необясними алегорични геометризации със значение за време и пространство, фрагментарно уплътнени с устремени като по инерция части от разбит самолет. Паралелна визуалност на вътрешния поглед на Петер Цанев се открива в неговата лаконично населена с прав или разложен ченгелообразен репер („Прекъсване на субекта”). Има и абстрактни картини, чиято образност би била радикален обект в десенологията - картината на Слав Недев е изпъстрена с червени виоли на черен фон...

Има в тази изложба различни по сила реализации на авторски индивидуалности, за които уместно се казва, че цялата им творческа съдба е свързана с идеите на абстракционизма и те се подвизават на това пространно поле самотни и „опитващи се да избягнат от опустошителните символи на груповата идентичност”. Абстрактните интериори на Веса Василева излъчват светлина, в

Изпълнени с първични знаци, петна и дребни фигури, които пазят и излъчват енергиен потенциал и преди всичко от психологическо-асоциативно естество, повечето от изложените платна са едноцветни, монохромни - черно-катранени са мистичните прозрения от известния художник и арт-теоретик Димитър Грозданов; травмира душата на зрителя мащабното платно от Любен Генов, населено с падащи от небето в непрогледна нощ разноцветни снежинки („Без наименование”). На монохромен фон плуват енигматични знаци в творбите на Румен Жеков; провесени като сталактити в пещера са оцветените завеси на Емил Попов. Рационална премисленост се

обозначения празни пространства в картините. Те се четат асоциативно като дигитална живопис, родена от потенциала на модерното съзнание, подсъзнание, фантазия или въображение. Цялата експозиция от картини на български абстракционисти свидетелства за отказването им от формални прийоми и даже от образност, намираща се в граничното пространство между фигуралното и абстрактното изкуство. Така ни въздейства например картината „Жълто” от Николай Найденов, покрита с аурипигмент. Естетиката на празнотата в тази изложба разбираме най-добре от картините на художниците, които като Станислав Памукчиев и Петер Цанев са склонни да се самообясняват.

Петер Цанев е известен теоретик на изкуството на душевно болните. Като съавтор на проекта „Неразказаната абстракция” той включва сред участниците и имената на Николай Петков и на Валентин Узунов. В своя пространна статия (сп. „Изкуство”, 84 – 86, 2001) той разказва, че Петков е първият, влязъл в пряко творческо взаимодействие със спонтанната изобразителна дейност на психично болни художници в Карлуково. И създава от рисунките на болните два цикъла - колажи и живописни платна „Вградени в стената”. Не съм сигурен, че тази живопис участва в експозицията на „Шипка” 6, но заглавието е същото.

Могло е да се внесе някаква яснота по този въпрос в оповестената в изложбата инфомация. За другия участник в „Неразказаната абстракция” Петер Цанев пише, че „с неговата стратегия за скриване и заличаване на ползвани специфични елементи от психопатологичната образност...” задълбочават все повече тенденциите на херметизъм и дистанцираност в неговото творчество”. Теоретически колебания от гореспоменатия вид са занимавали не един и двама ярки творци, представители на модернизма от периода на неговото зараждане като кубизъм, футуризм, експресионизъм, абстракционизъм, сюрреализъм; и от неговия по-съвременен етап на поп-арт, оп-арт, минимално изкуство и хиперреализъм. В статията си „Постконцептуална абстракция и каноничност...” („Литературен вестник”, 14/2006 проф. Свилен Стефанов пише: „Експресионистите откриват формалната неортодоксалност на „почерка” на душевноболните, дадаистите възприемат идиотизма като артистична практика, а сюрреалистите издигат лудостта на пиедал като извор на вдъхновение и творчество”...

усложнените пластично интерпретации на първичната материя в творбите на Станислав Памукчиев се четат вечни истини, усеща се здравословният дух на проникновени чувства.

Съзерцавайки спонтанно или осъзнато композираните абстрактни послания на Магда Абазова, Георги Янакиев, Атанас Парушев, Николай Петков..., оставаме с усещането за фрагментарност, която произтича и от известна лесировка, от неравномерното полагане на тънък слой маслена боя върху друг с различен цвят, така че долният слой прозира. Но макар че абстракцията не е алергична и на такава техника, това е лично усещане и не съм категоричен, че е така, а не някаква илюзия на остаряващото ми зрение.

долавя в абстракциите на Станислав Памукчиев и Николай Найденов („Жълто”, „Сиво” I – III)...

Картините от геометрично съчетани или разграничени цветни полета възприемаме като апликации, други като разредени в космическото пространство небесни тела. Във втория вид абстрактното поражда представи за Природата, Вселената, Абсолюта. Общият израз е за метафизичан антанаклазис, за отдалечаване от познатото, за парапсихологизъм и дистанциране от опита. Усещането за кинестетична абстракция се поражда от илюзиите за оптическа вибрация на изпълващи картините мазки, точки, петна.

Не единствено пораждащите представи за нищото са лишени от

ЗА КРЕМЪКА

Диана ДИМИХ

Какво да изричаш, да убеждаваш, да редактираш в тази ранена проза „Писано” от **Люба АЛЕКСАНДРОВА**! С болката си тя е здрава като природата. Излята. Минала през огъня и замръзнала в пластика. Охкаща и оцеляваща със светлото в нея. Вихър, болка, висина. Стиска те за гърлото, присвива те, с кремък чатка, люти ти в очите, заискрява отвътре. Пламти кратко, внезапно, начесто. Разширяваш и зеници, и ноздри – да я усетиш, да я вдъхнеш, да не пропуснеш ни пламъче, ни оня прастар дъх на огън. Първичен, обладаващ, див. Четеш и ставаш подвластен на нейния свят, сътворен в черно-бяло. С разраснали се наброски до степен, че трябва да се отдръпнеш, за да се подредят шрихите, както при маслената живопис. Етномузика в слово. Тук цветовете, където ги има, са екзотични. Но най-силно си остава черно-бялото от растера на увеличението. Другаде рисуният е толкова смален, че постига невероятен синтез. Трябва ти вглеждане, осмисляне, повторно връщане, за да го преглътнеш. Ярките творби се открояват най-вече в черно-бялото. Шом без цветовете на дъгата можеш да оживиш този сложен, мъчително роден от сърцето свят, значи си майстор. На сенките и контрастите, на преливането между светлината и мрака. Какво би било, ако посегнеш към палитрата! На Люба Александрова не й трябва размити багри. Където драсва по някоя боичка, тя е интензивна, тропически изразителна, задавяща. Като нахвърлящи се страсти, неподдадени и изгарящи копнежи.

В няколко книги стихове, мисловно-образни, афористични и мятаци се като човек, изтъркалял се в снега да преживее чистото детство, поезията й остава релефни отпечатъци. За пръв път сега Люба Александрова издава проза, която мери сили с нейните стихове. В краткостта, в постигнатата изразителност и метафоричност, в дялането на словото, в изчистването му до крайна степен.

Героите? Как ги изкопа из чернозема и от градските потайности, ведно с тия нечувани сюжети! Клошари, шурави, влюбени, надвесени над ръба на своя край... И един яростен свещеник, магнетичен като бараба, заплашителен и еротичен. И една жена до него, с предани очи за вечна отдаденост, с наранена душа, насилствено лишена от майчинство. Обречена на мъст.

Не съпоставям Люба с други прозаисти. Тя е нещо свое, отделно. Образ, пръснат в натрошено огледало. Душите, авторовата и на читателя, сами събират с дълбоки въздишки тези насечени отражения, защото не могат да ги поемат на един дъх.

Едни белетристи разказват и рисуват, други нижат думи, трети маниерничат. Люба Александрова преживява. Задъхано, драматично, понято. Затова вълнува. В някои разкази, в най-сложния, надиплен

на пластове сюжет, словото пада твърдо, насечено. Дали като бабите ни е пробвала сварено ли е сладкото в тавата на дворния огън... Нейното не се точи на размита струйка, а отронва гъсти, тежки оттичания. Сладък, чак нагарчащ сироп, сякаш кипнал, сварен отведнъж. Толкова силен, че застинал в завършени форми, готови за наниз. Тежат, тежат. И с ръце да ги сгрееш, няма да се стопят. Защото са отливки, минали през огъня на сърцето – пластика от плод и метал.

Люба има дарбата с няколко отсека да шрихира портрет, чувство – характерното и отвън, и отвътре. Като походка на тяло и на душа. Стъпка от битието или цяла съдба. Тя не вае, не рисува. Освен с плод и метал, работи с камък и дърво. В едни от разказите си направо дяла. Със силен замах, както се набива брадва или длето. От живата плът на преживяното твори бърза, силна резба и я вгражда в обработения, труден камък. И заживяват във времето скала и дърво. Нещо сънувано-блннувано, писано-боледувано. Нахлуло и заседнало в гърлото така тежко, че изрида. Като чужда и своя рана.

Чух казано за творбите на Люба – черна проза. Някои мислят така. Да усетиш и влезеш в прозата й трябва сетива за отвъд, след обгарянето от огъня. Ракиеният казан първо се сгорещява в пламъците, почернява от пушек и въглен. В мъка и огън се варят джибрителите, за да прокапе от парата чиста, прозрачна и древна течност. При Люба го няма дългия процес на варенето. Той не е даже зад кадър, стаен е в пространството и времето. За нас, читателите, чернилката е преболедувана. Прекрачили сме я. След. Когато капка по капка се изцежда замайваща сила. Прозрачна, градусова, отнемаща дъха. И да не я отпиеш, усещаш бистра омая, дори само от вдишване. Който не може да понесе родилните мъки на такава проза, я

вижда едностранно. Изживелите въглена на пречистването стигат до светлото. Затуй тази проза за мен не е черна. Изначална е. Зодиакалните елементи са в нея. Носи те като буйна вода. Дъхти на напълна пролет и топла бразда. С червено-жълт, отгоре чак син пламък, те обгаря. Тежи каменно. Плъзга се по дланите като меко дърво. От вятър прозирна. Небесна...

Този неин език! Няма го по асфалта, а из гъстака. Посегнеш – избобжда те целия. С онази драскаща, кървяща истинност. Слова, родени в бодилите. Слова, които Люба посява, отглежда и те виреят по градските къшета със същата дъхава, земна жизненост. Езикът на селото и градските скорости, пренесен в българската литература, за да се съхрани.

1334-ТА ГОДИШНИНА НА БЪЛГАРИЯ И ТОМА НЕВЕРНИ

Георги ДРАМБОЗОВ

Почти през цялата 680-та година Византия е във война с племето на българите. Не с племето от „кривокраки ездаци на бързоноги кончета”, а с елитна част от войските на „Стара Велика България”, водена от великия Аспарух, от сина на великия Кубрат... След срамни поражения, император Константин Четвърти Погонат, (наричан още Брадатий), сключва мирния договор с Аспарух, (договорът се мотае цяла пролет и голяма част от лятото на 681-ва, докато „брадатият” император се лекува в Хисар!)... Но оттогава се води и летоброенето ни, оттогава почти „законно” сме се настанили от Дунава до Балкана, после отатък него, чак до Егея. Оттогава сме създали и другото лице на „дунавския лимес” на империята, а това лице днес пак е „дунавски лимес”, само че на обединена Европа... На това отгоре, през 2015-та навлязохме в 1334-та си годишнина и много се надявам днешните управляващи да си спомнят това... Макар да съм всъщност Тома Неверни по въпроса.

Ние, които възторжено „навършвахме” 1300 години през 1981-ва, вече оредяваме безутешно. Оредява поколението, което подир майчиното, беше закърмено с истинско българско мляко... Това поколение, което освен, че е сукало истинско мляко, имаше истински пиетет към хилядолетната ни история!... Оредя ни поколението, а нивото на раждаемост сред българското мнозинство е много жалка в сравнение с нивото на раждаемост сред малцинството. Пак съм Тома Неверни, че „с някои правителствени мерки”, а не с повишаване на стандарта на живота, сме щели да го вдигнем!...

Както викаше едно време колоритният Пенчо Кубадински на една среща с актива по раждаемостта във Велико Търново: „Каква раждаемост, бе, другари и другарки?... Престъпление!... Ходих в Килифарево – ами те мрат, най-безотговорно мрат! – тъй ша докладвам и на другаря Живков...”

Отговорно или безотговорно, ама наврѣх 1334-та годишнина, племето българско се топи непрекъснато, но вече и на принципа на гурбетчийството през XXI век.

Не са необходими социо-антилогически проучвания, за да стигнем до констатацията, че почти всяко второ семейство има деца, внуци или просто близки по чужбина – Гърция, Кипър, Турция, Испания, Италия, Германия, САЩ или другаде по широкия свят. Там със сигурност нашите деца яко са експлоатирани, обаче яко припечелват и по някое евро, яко тъгуват, по хъшовски, за България и... не искат да се връщат!... Идиличното или носталгичното усещане за майката-родина у тях е десет пъти по-силно – там,

отколкото у самите нас – тук. Но не се връщат децата, пък и не бива!... Казвам им на моите в Кипър: „Ще се върнете да празнуваме годишнините на родината, но когато можете да си платите тока, водата и парното в нея и все пак да ви остане нещичко, за да преживявате!... Когато можете да си разрешите лукса – опера, театър, кино, концерт... Когато няма да се гледате на кръв – синът със снахата или дъщерята със зетя, че някой от вас бил прахосникът и не можете да купите учебници на моите внуци”...

Иначе погледнато, ние от древността сме си обречени да сме „лимес” на някоя империя, но преди 13 века сме били много горди и много независими, даже византийският император ни плащал огромен данък... Сега ние си плащаме огромен данък, за да сме „втора ръка” – частица от една ЕС-империя, но пък да сме много послушни и много зависими...

Почти съм сигурен, че рано или късно ще се върнат моите лястовички – тук им е гнездото, но нека завърши Н.В.Преходът!...

А децата ми казват направо: А, бе, този ваш преход свършване няма!... Забелязвате ли? – този преход си е наш, не е техен. И на туй отгоре, ние „прехождаме” четвърт век от соца към капитала, а за ръчица, (или за нослето!), ни водят все люде с недостатъчно воля и разум, люде, които изведнъж се оказаха толкова по-научно или икономически подготвени, с толкова по-силен бизнес нюх от нашия, че уж по право са обречени да бъдат „баровци”, а ние – техният „обслужващ персонал”...

Нямам нищо против разпространеното значение на термина, обаче в обслужващ персонал сме се превърнали всички: инженери, архитекти, счетоводители, даже тружениците на духа, без изключение: журналисти, писатели, художници, музиканти, учени и т.н. Бих искал да попитам – спомняте ли си прословутия термин „равен старт”?... Че кой, освен самият „обслужващ персонал”, би трябвало да свири „фалстарт” на всички тях, които престъпиха стартовата линия преди нас?...

Струваше ми се, че бях оптимистичен лирик, но все по-често изпадам в зоната на прозаичното черногледство. Почна даже да ми се струва, макар да звучи пресилено, че всяка една дузина от апостоли – и тогава, в Юдея, и днес, в Европа, се нуждаят непременно от своя Свети Тома Неверни... Би било в реда на нещата, ако всеки българин днес попита самия себе си: Защо „се блъскахме” ние, българите, повече от тринайсет века?... За да бъдем обслужващ персонал на страните с по-малък стаж в историята, но с по-голям фалстарт в пазарната икономика?... За да може днешна Гърция, която през 30-те години на миналия век има точно два пъти по-нисък стандарт от България, днес, независимо от европейската си задължениост, да бъде два пъти по-богата?... Казано доста по-простишко, безработният грък да взима два пъти по-голяма социална помощ от моя доход на работещ пенсионер?...

Не ви вярвам, господа български политици!... Не ви вярвам, господа български управници!... Дори „да възкръснете” за следващите избори или за 1334-годишнината на България, няма как да повярвам. Къде са белезите от гвоздеи по китките на ръцете или по краката ви?... Белези от рани виждам само по тялото на моя изстрадал народ!... И поради това си оставам един Тома Неверни... Поне до следващата 1300-годишнина!

140 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО НА ГОЛЕМИЯ РОДОЛЮБЕЦ И ДЕМОКРАТ АТАНАС БУРОВ

Атанас Димитров БУРОВ е български общественик и политик. Бил е министър на търговията и промишлеността (1913, 1919-1920) и на Външните работи и вероизповеданията (1926-1931). Депутат е в десет мандата на Народното събрание.

Роден е в Горна Оряховица на 30 януари, 1875 година в семейството на търговеца Димитър Буров. По линия на майка си Стана Михайловска Димитър Буров е племенник на видния възрожденски борец за църковни свободи Иларион Макариополски (чичо на писателя Стоян Михайловски). Стана е най-голямата сестра на Иларион и след смъртта на съпруга ѝ Димитър именно братът Иларион внася родолюбивия дух в семейството.

...Атанас учи в родния си град и в Априловската гимназия, Габрово, откъдето е изключен заради участие в стачка, организирана от социалистите. Без право да постъпи в друго училище, Ат. Буров е принуден да завърши гимназия като частен ученик. **Завършва политически и финансови науки в Сорбоната, Париж.**

След завръщането си в България участва в строителството на железопътната линия София-Кюстендил и в управлението на редица предприятия - минното Българско акционерно дружество „Бъдеще“, Българската търговска банка. Застрахователно дружество „България“, Акционерно дружество „Бяло море“ и други. С брат си Иван **участва в Балканската война, в която е ранен.** Дватамата получават най-високото отличие – „Кръст за храброст“.* /

...След Деветоюнския преврат през 1923 година Буров се включва в Демократическия съговор и заедно с Андрей Ляпчев оглавява неговото умерено крило. Министър е на Външните работи и вероизповеданията в трите правителства на Ляпчев (1926-1931).

Атанас Буров е противник на съюза с Германия и на 2 септември 1944 е министър без портфейл в правителството на Константин Муравиев.

След Деветосептемврийския преврат, 1944-та, Буров е осъден на една година затвор от така наречения Народен съд. След освобождаването му през 1945-та се присъединява към опозицията.

През 1947 година се обявява срещу смъртната присъда на Никола Петков и е интерниран в Дряново. През 1949 година е изпратен в концентрационния лагер край Дулово. През 1950 г. (75-годишен!) е осъден на 20 г. затвор. Излежава присъдата си в Шумен и Пазарджик.

Атанас Буров умира на 15 май, 1954 година в затвора в Пазарджик.

НОВИТЕ ПОКОЛЕНИЯ ГО ЗНАЯТ КАТО СКАРЛАТОВ ОТ ФИЛМА „ЖРЕБИЯТ“ ПО СЦЕНАРИЙ НА СВОБОДА БЪЧВАРОВА.

Но кой наистина е Атанас Буров?

Независимо от усилията през годините на социализма името му да бъде заличено, то остана живо, макар и забулено в политически недомлъвки и умишлено окарикатурявано. След така наречените промени, а и малко преди тях, обществото започна да го припознава. Изписаха се десетки страници, някои доста жълтеещи;

издадоха се няколко книги, чиито автори се потрудиха на бърза ръка да очертаят дейността му на крупен *банкер* и политик, но не успяха да се докоснат до цялостната му многогранна личност и дейност.

...Сега разбирам защо баща ми, дългогодишен свещеник в Пернишката църква „Св. Иван Рилски“, е намирал в тази кратка беседа „Църква и политика“ (1933) примери от толкова области на живота и културата: религия, църковни и социални борби. С особена страст той цитираше страниците, в които дипломатът и министър на Външните работи и вероизповеданията предава срещата на английския посланик с Царя-освободител в миговете, когато той взема съдбовното решение за войната с Турция. Ето го този пасаж:

Православната църква и освободителната война

...Азъ знам много добре дипломатическата подготовка на тая война. Изучавалъ съмъ автентичнитъ документи и ще кажа, като Негово Високопреосвещенство г. г. Стефанъ въ една отъ неговите книжки, че този, който не си дава достатъчно сметка за влиянието на чувството на религиозната солидарност и на религиозното единство въ решението на руския императоръ да обяви войната, той не познава историята. Защото между многото документи, предшествуващи обявяването на освободителната война, има единъ документъ - докладътъ на тогавашния английски посланикъ въ Петербургъ, който въ навечерието на войната предаде на своя министъръ последния разговоръ съ покойния Царъ Освободител и между другото казва: „Той, Царътъ на всичките руси, плака съ горчиви сълзи, когато ми рисуваше всички кърви и всички жертви, които тая война ще вземе. Но той прибави, че предъ чувството на своя дългъ на християнинъ, предъ чувството на своя дългъ на автократъ на Русия, предъ волята на своя народъ, той не може да се поколебае дори и предъ тѣзи жертви“. Политически съображения е имало - всѣка велика държава си има своитъ съображения, - но че безъ едно народно християнско настроение мощната Русия не би се решила така лесно на такава война при една враждебна Европа, това за мене сЖщо така е очевидна истина.

...Атанас Буров е най-малкото *банкер*. Има сведения, че Иван Буров, големият български финансист, не е разчитал много на брат си в това отношение. Атанас Буров е извън и над мерките, с които днес, а и до вчера обвивахме образа и личността на този велик българин... Та и как би могло да бъде, когато книгата, с която отбелязваме 140-годишнината на един велик българин, носи странното за един *банкер* заглавие „ЦЪРКВА И ПОЛИТИКА“.* /

Иска ми се да направя едно предложение: ликът и името на Буров да стоят не върху значка „банкеръ на годината“, но върху знак, свидетелстващ за гражданска доблест и чест.

Ат. Буров е преди всичко *държавник*-българолюб* /; той е общественик и политик, публицист, философ и дипломат. Наричат го „Българският Сократ“.

Заедно с такива знаменити българи като Константин Стоилов, Иван Евстатиев Гешов, Т. Тодоров, Михаил Маджаров и Стефан Бобчев, той е сред основателите на вестник „Мир“, по оценка на Би Би Си Лондон от 2 май, 1941 г. - най-търсеният и четен български вестник. Последният брой на вестника излиза на 30 декември 1944 г. Закрит е от новото Отечественофронтовско правителство.

Освен в многобройните речи, в „научната беседа“, която представяме, Атанас Буров

е изложил своите схващания и своето политическо и човешко верую и в статиите във в. „Мир“. Неговият светоглед добре е изразен в поведението му след и по време на следствието и арестите. На едно от предложенията да бъде изведен от страната старият патриот отговаря: „Никога нищо не съм направил срещу своя народ и страната си. Няма защо да се страхувам. Моето място е в България.“

Атанас Буров е с подчертано демократични за времето си разбирания. И е противник на силовите и репресивни методи. Френски възпитаник, той е вярвал в конституционалната парламентарна демокрация. Учел се е от демократичните процеси в Англия и Франция. Това обаче не му е пречело да познава руската култура и да се смята за русофил.* /

Връзките му с руския посланик са го правели особено полезен по времето на управлението на Цар Борис III. Царят го е търсел за съвети, допитвал се е до него в трудни моменти, но Буров не е бил негов съветник. Знаем за два такива случая. Единият, когато Буров отказва да отиде в Двореца, а царят отива лично при него в Хисаря. И другият, среднощната среща на лодки в морето между Варна и Евксиноград – преди заминаването на Борис III за Германия, 1943. По спомени на сина Стефан, който по това време е бил там, на въпроса на Царя „какво бихте направил на мое място?“ Буров отговорил: „загранично правителство, подобно на генерал Де Гол“.

Царят е поискал срещата да се направи навътре в морето късно през нощта, за да не бъдат забелязани от германците.

В книгата си „Атанас Буров – *банкер*, политик дипломат“ Валентин Александров представя копия от документи, разкриващи следенето на Буров от немските тайни служби (VI отдел на Задграничното разузнаване на Главно управление за Имперска безопасност) в периода 1940 – 1944 г. Пак от там научаваме, че по време на войната на първа страница на седмичника „Berliner Illustrierte“ Буров е наречен „враг № 1 на Хитлер в България“.

Отнасял се отрицателно към Хитлер и Мусолини, открито заявявал несъгласие към политиката на национал-социализма. Опитал се е да спаси от разстрела ген. Вл. Заимов, а по-късно и Никола Петков. Работил е и е оказал влияние за спасяването на българските евреи. Имал е участие и в последното 6-дневно правителство с надеждата да се избегне войната със СССР. Изглежда се е разчитало на добрите му отношения със съветския посланик. Бил е член на управит. съвет на Търговската банка, но никога неин председател, нито е имал решаващ глас. Председател – до смъртта си – е бил брат му Иван, който именно е бил финансистът и *банкерът*. (След смъртта на Иван Буров председател става Г. Губиделников) ...Книгата, която представяме, го разкрива в съвсем различна светлина. Изключително ерудиран, познавач на най-важни, възлови въпроси от историята и съвремението, Атанас Буров ни дава една доктрина, каквато и днес би била полезна, стига да вникнем критично в нейната историческа и актуална философия.

До последния си миг този човек не се отказва от живота, неговата виталност е пословична. Засрамваща ни особено днес, на фона на събитията, които преживяваме.

* / „Пребиваването му за по-дълго време в Европа му позволява да вникне в европейския процес .... Личните познания и делови контакти затвърждават убеждението за европейския прагматизъм. Затова оценките, че е франкофил или англофил са погрешни. Той винаги е бил и до сетния се

дъх остава българофил – поклонник единствено на българската кауза, влюбен в своя народ и родина, готов да жертва живот и богатство за България.

Наравно *сотечеството* Буров поставя само едно – *своето* име и чест.“

(Жоро Цветков. „Атанас Буров. Живот за България“. С. 98)

Атанас Буров е удостоен от френското правителство с най-големия орден на Франция – „Commandeur de la Legion d'Honneur“ (Командир на Почетния легион) - 20 юни 1939.

По повод 1300-годишнината на България **Жак Шабан Делмас** премиер на Франция от 1969-1972, споделя, че от Буров се е учил на дипломация и че на него дължи ранния си интерес към политиката.

*** / **ВЪПРОС:** В кои действия на правителството Вие сте го атакували?

ОТГОВОР: КАТО една революционна власт, която се налага във всички области, като се почне от възпитанието на децата, минете в отношенията с религията и свършите със стопанския и политически строй в страната“

(Из протокол от разпит. 18 дек., 1951 г. с. 401.)

Заради изключителната им актуалност ще си позволя още два цитата от книгата на **Жоро Цветков**, може би най-задълбоченото и пълно изследване на живота и дейността на **Атанас Буров:**

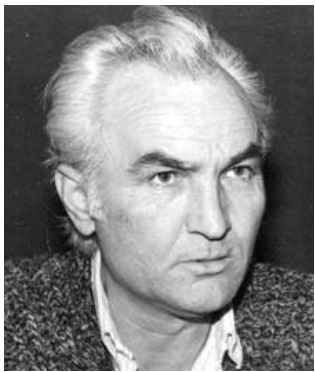
1. „Г.г. народни представители! Вземайки думата по тронната реч, аз си давам сметка в какво тежко време живеем, и ще се помъча да избегна всичко, което има характер на една партизанска критика. Доста далеч сме отишли в този път, доста злини сме създали на народа си, за да не чувствам аз в този момент, че е дошло време да се издигнем над себе си, над стастите си, и над партийните си чувства, за да разгледаме положението с оглед на големите интереси на нашата държава и на нашия страдащ народ...“

(Пътища за преодоляване на икономическата криза. Реч, произнесена в XXIII НАРОДНО СЪБРАНИЕ при разискванията по тронното слово. 11 ноември, 1932 г.)

2. „Грубото отричане на миналото е или признание за умствено недомислие, или липса на безпристрастие и справедливост. То е и проява на тесногърд егоизъм...“ („КРИТИКА, НЕ ОТРИЦАНИЕ“ статия, във в. „Мир“ против екстремизма в политическия живот. 21 декември, 1935 г.)

Константин ЕЛЕНКОВ,
27 януари, 2015 г.

Иван ПАРАШКЕВОВ

(1937 - 2003)

* * *

На М. Стоилов

Задушно е. Едва гори свещта.
Такава нощ!... И този вик на чухал...
Безсънието влачи самота,
безверието е без чувства.
Отлагаш зрелостта си.
Нощ и ден.
А тя е твоя спътница отдавна.
Неземен или земен —
грешен си роден.
Осил на залък — ето твоего пладне.
В душата ти — от жажда плач
на тая прокълнатата птица каня.
Върви през дните ти ездач,
от тебе ли, от бога ли поканен.
Велики делници — съдба,
на виното тръпчивата умора.
Полагаш мисъл под звезда,
със двойника да се пребориш.

ОТГОВОР

Друг не искам и да бъда
и не мога — с разлюляната си кръв.
Някой, скрит в житейския ми тъгъл,
дебне крачката със стръв.
Гневен днеска, утре по-различен.
Просто този свят живее в мен.
Няма времена епични —
ние сме епични всеки ден.
Дните — нужни и насъщни —
са на масата ми хляб и сол.
До завода и до мойта къща
е опънат странен сърцебол.
Има смърт и има раждане.
Жив да си! Не те напускам пръв.
Ако думи някога ми кажеш,
нека бъдат капки мъжка кръв...

* * *

Да тръгнеш мълчалив и скромн,
забързан в утрин или в здрач,
да стене в тебе като спомен
един изчезнал в нивите ездач.
С умората и дрехата на рамо,
със неизпразнената мрежа във ръка.
Из пътя си като измама
да чуваш ромон на река.
Над стих да те измъчват думи,
кораби длани да болят.
В стъклата ти като куршуми
дъждовни капки да звънят.
И все така, и все така ли
във скрито слово, в стигнат рът?
Жесток, мечтан, полуреален
да носиш в себе си светът.

* * *

На Христо Кацаров

Такава яснота над нивите.
И толкова спокойствие над тях!
Коне със паяжини в гривите,
самотни птици, късен смях.
И чак до хоризонта свети
тъга, и мъдрост, и любов.
Усещаш ударите на сърцето
като нечакан благослов.
Оскъдни стават думите
пред зреещите дъждове.
Ще слязат шепнешком по шумата
обагрените ветрове.
И мисли, наедрили като зърно,
ще бъбнат в тежка самота.
Дали спасено ще се върне
спокойното величие на есента?

БИВОЛИ

О, тъмни, бавни бивולי
в забравен път запътени.
Дано сте тежки стъпки вбивали
в корави дни, в реки размътени.
Понесли в топъл ритъм утрото,
към залеза пристъпвате унесено.
Далечен лай на селски кучета
не чувате ли в нощи есенни?
Окапват кротко пред краката ви
листа от дните развенчани.
Пред мен стоите със тъгата си
и своето мълчание.

ЮЖНА РЕКА

Най-южната река. Като кръвта ми.
И този мъдър селски януари.
Светлее в снеговейа тъмен
тук моята България...
От сняг дръвника три пъти разравям.
Разсичам дънери и мисъл.
Между града и селото ли съм забравен,
или съм сам за себе си орисан?
Сърце и глас. И равновесие.
И мирисът на угар. Вървя замаян.
Небето може да е зимно и отвесно —
земята е в краката ми. И зная.
Не чашите, подай кърчаг със вино.
Край бъчвите. Дълбоко като в песен.
Тече най-южната река и рине
брегът, над който съм надвесен.

СВИЖДАНЕ

На жена ми

Дни еднакви, анемично бледи,
безпространствени и безсезонни.
Само в къси, чакани победи
гледам те като икона.
И са странни старите букаци,
вечно тържествуваща — гората.
Глух въпрос в очите ти е кацнал.
Добър ден. Благодаря ти.
Ти дойде. Не казвай нищо.
Помълчи с доверието нямо.
Има огън, чакащо огнище
и едно мълчание на двама.
И сълза като въпрос неказан —
бистра болка или зряла обич?
Цял в очите ти съм връзан —
носталгичен, клетвен и особен.
В святостта на краткото ни време
с тържеството вечно на гората,
тръпнеща и странно уморена,
че си тук, благодаря ти.

Галина ГАНОВА

Родена на 12.09.1967 г. в гр. Провадия, обл. Варна. Живее и работи във Враца. Автор е на стихосбирките „Птица окрилена“- 2000 г., „Като миг“- 2002 г., „Подир стъпките на лятото“- 2004 г. и „Видения“- 2008 г., пътеписната книга „По пътищата на Европа“ и „От неба кошуля“ - 2008 г., „Подари ми спомен“, лирика и „Спомени от Кръстина бара“, семейна сага - 2011 г. Галина ГАНОВА е член на Съюз на българските писатели.

С ДЪХ НА МОРЕ

В Бургаския залив дойде босонога
онази любов без която не мога,
с разрошени, мокри коси,
и двама със теб ни поведе полека
две влюбени чайки по лунна пътека,
две слети човешки души.

Забулят ли облаци златната есен,
засвири ли вятъра ледена песен,
и чуеш ли нашия зов,
ти с дъх на море се върни, босонога
и в зимните нощи дарявай ни огън,
вълшебнице, с име ЛЮБОВ!

МОРСКО

Цяла нощ на кея ще будувам.
Ще се мятат мислите ми из вълните.
Ще флиртувам с фара, ще танцувам
с изморени чайкови пера в косите.

Ще преброя плажната ивица.
Ще откъсна част от лятната си рокля
да превържа раната на птица,
и ще я закрилям в пазвата си мокра.

Ще нагазя в пенестите букли.
Над прибойа ще крещя и ще се вричам,
върху пясъка с големи букви
ще призная, колко много те обичам.

И щастлива ще съм, щом в простора,
първа слънчева усмивка разпозная.
Ще изчезна сред потока хора,
като малка песъчинка сред безкрая...

БЕЗ ТЕБ

За никъде не бързам. Ще остана.
Не ме очакваш, не тъгуваш, знам.
Дали във тази звездна нощ смълчана
си с друга или тъжен скиташ сам...

А тук, край масата, така различен,
така искрящ и шумен е светът —
разказва някой нещо с глас комичен
и бликва весело край мен смехът.

И аз опитвам с тях да се посмея.
Внимавам в разговора, но личи,
че някъде далеч, далеч се рея —
поглеждат ме учудени очи.

За никъде не бързам. Но си тръгвам
с надежда да те срещна към дома.
Излишно е да се самозалъгвам —
без теб, на тази маса, съм сама!

Николай СЕМЕРДЖИЕВ

ВЕЧЕР В ХАЛКИДИКИ

При палмите зеленокоси
спря вятърът от Санторини.
Преуморени албатроси
заспиват във вълните сини.

Пияно, слънцето залига
сбогувайки се със земята,
От амфората му пробита
тече зехтин със вкус на злато.

И вечерта се плъзва нежно
по островите тъмнолики -
небесният бадем навежда
звездите си над Халкидики.

Жена излиза от вълните
и тръгва, пеейки по плажа,
за тайните полуразкрити
бозукито ще ви разкаже.

По струните хилядолетни
ще екне тропот на кентавър.
сълза солена ще просветне
и ще заплаче Минотавъра.

За спомен ще си хвана песен,
прелитаща над Калитея
и в шепата си ще я пазя,
да ми напомня, че живея.

ПАРИЖ. МУЗЕЯТ НА ЮГО

Благодаря Ви сърдечно, мося
че ми позволихте да видя,
вашата пушка, вашата сабя
и чудестаната Ви колекция
китайски порцелан.

Вплочем,
вярно ли е , че сте написали
Парижката света богородица
на един дъх.
Боже, как сте въздъхнали!
Вчера пред Нотр-Дам
танцуваше Есмералда.
Квазимодо удари камбаните,
архидяконът полетя от пакрива
и се стовари върху един ситроен,
врабче кацна на сандвича ми,
усмихна ми е японка,
аз я последвах е тя започна да се превръща
в негърка, скандинавка, индийка,
метро, кораб по Сена
и халба бира на Монмартър.
Вие, разхождате ли се
из днешен Париж, мося,
или не Ви е до него.
Трябва да работите и в отвъдното?
Над какво?
Измисляте нови цветове за нощта?
Строите катедрала в орбита?
О, трябва да сместите огромна душа
в обикновено човешко тяло!

Успех!

Йордан КАЛАЙКОВ**В Г Л Е Ж Д А Н И Я**

Градчето бедно, както е било винаги. В центъра, европейско – барнато по европрограма. Отвъд Европа - същите прихлупени къщички и дворове със садевина за преживяване. Умилително с краставиците и червените домати - собствено производство и закопаващо, едновременно.

На вратите, почти без изключение – изобилие от сякаш нацъфтели некролози. По два, по три, даже цветни. От тях гледат засмени хора с живи очи, вече склопени завинаги и това не е за вярване. Имената не са същите от миналото – непознати са. Някогашното отдавна е мъртво, а къщите – препродадени няколко пъти. Новите хора не знаят нищо за старите обитатели. Усмивките на сегашните мъртви не си приличат с тези на отишлите си отдавна. Само смъртта и забравата са едни и същи – неумолими и равнодушни. Иначе от некролозите греят несъществуващите усмивки на преселилите се в другия свят.

По тротоарите, от двете страни на улиците, възстарите черници си стоят все тъй ярко зелени, подредени в редици и весели, въпреки тежестта на годините. Долу земята е покрита с пласт узрели плодове, истинско пиршество за птиците и пчелите. Остарелите, тромави стебла се белеят, задължително варосани от грижлива ръка. Тук животът не е помръднал през дългите години.

В южното градче липите вече лудуват, разкошно цъфнали. В тридесет градусовия пек мирисът им извира от бухналите корони - гъст, силен, побъркващ. Минувачите, омаломощени от магията, се полюляват едва видимо в опиянението си, а слънцето пече ли пече и хвърля с пълни шепи лудост върху главите им.

По излизелите, полусрутени стени висят зеленявали и потъмнели паметни плочи с едва четящи се букви. Напомнят за убити през борбите и за убийците им, които на свой ред били убити. Наказание за едните, наказание и за другите. Те продължават да воюват и сега – от плочите. В тази пустош и мъртво – някога и сега, как да покълне опрошението и смиренито?

В 21 век пристигахме на несъществуващата вече, потънала в руини автогара. Имотът е притежание на лъскав бизнесмен и е изоставен. Хората се съмняват дали това е градът, в който са дошли. Питат случайни минувачи и се озъртат страхливо сред кратера от развалини. Табели няма, няма и птици, усмивки също няма.

Европейците, които обитават това забравено от Бога място, също се съмняват дали са такива.

Градската градина е обрамчена с тежка желязна ограда с остриета отгоре, за да не бъде прескачана. На видно място горда табела съобщава за приноса на Европа към поевропейчането на градината. Сега придобивката има строго разписано работно време – от 6 до 24 часа. После вратите се заключват.

Европа е украсила тревните площи с разкошни цветя. По алеите стоят красиви пейки, а до тях пъстри катерушки и весели деца. Очите се радват, грабнати и заслепени. Не виждат, нито помнят силуета на изкоренените лилави люляци. Под тях дълги години, през късните нощи, разцъфтяваха първите целувки на влюбените.

Европа е загърбила завинаги старите люляци, любовта и спомена.

ЗАСЛУШАНИ В ТИШИНАТА

Между синьото безбрежие на небето и зелената неизбродимост на земята, тече бавната река на облаците. Изтича пролетта през бледозелените поляни, обрамчени от още неразлистените дървета. Нагоре, под още оснеженото било на планината като останал сняг белее стадо. Под априлското слънце е поникнала радост. Скоро зеленото море ще забушува по хълмовете на задаващото се като буря лято. И тогава усмивките на червените покриви ще разцъфтят в селищата накацали по същите тези хълмове. Това са обиталища, забравени и залутани, самотни в безпътищата, изгубени за невидящите очи на настоящето. По такива места оградено с ломен камък, отдавна потъмнял и мъхясал, белязва празното и пустотата. И дори стръмното пътче нагоре, водещо за никъде, се разминава с тинясалата рекичка, която църцори надолу едвам провираща се през затлаченото си корито. В душата се настанява тъга, примесена с неа като болчица.

Оказали се в покрайнините на препускащото напред време, някога живите обиталища са се обезцветили. Мъртвилото е изцедило цветовете на пейзажа и дори дъждът ги заобикаля. Ако някоя черквица е все още пощадена, то тя едвам диша, затисната от рушевината, обхванала я като плесен отвсякъде. Вътре само очите на иконите са още живи. Другото е избеляло и напукано. На такова място тишината оживява и проговаря. Навън слънцето лудува, разпалва небесната жар, която накрая ще угасне в цветовете на залеза, както е било винаги, но в осиротялото градище е плъзнал здрач. Между оцелелите стени е осуячно и сякаш мракът е забравил да си тръгне с утрото.

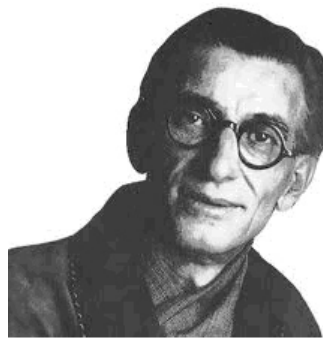
Едва сега, на такова забравено и от Бога място, заслушани в тишината, преоткриваме незначителността си в лоното на живота и смъртта. Ако се зададе дъждец, ти идва да го приютиш, уплашен да не си тръгне, дори ти се прииска да го завиеш с дрехата си. Осъзнаваш вечната истина, че си застанал пред олгара на вечността и че времето ти на тази земя неумолимо нахъсява. Досещаш се, че няма за кога да се разминаваш с близките на сърцето си хора, защото времето ти да се сближаваш тепърва с други, вече е изтекло. Запитваш се дали всичко, което е трябвало да бъде споделено, е наистина споделено? Заслушан в тишината под наведената над теб планина, обхождаш тревожен вътрешните пространства на душата си, за да откриеш, че са запълнени с вехти делнични истории и напрежения, захвърлени след безплодни битки. Заслушан в къртящата тишина сред празнотата, съжаляваш, че не си бил като водата - подвижна, бърза, течаща между камъните, унесена в своето безспирно движение - водата, която не се привързва към нищо. И чак сега заслушан в себе си разбираш, че всяка твоя мнима победа е била всъщност нечие поражение и, че има значение само надделяването над теб самия.

И аз, заслушан в тишината на отминалото време в изоставените обиталища, започвам бавно да се опомням. В съннения зрак на пустошта започват да ми се причуват стонове. Някъде отдалече сякаш трепти камбанен звън от звънарниците на споминали се черкви. В буйналите треволяци, превзели отдавна опразнените пространства на душата ми, съзирам тайнства – лежат мълком вперили очи в очите ми. Гледаме се, а не можем да си проговорим. Сякаш през годините съм бил чергарин, бродещ цял живот по големия свят и ненамерил заслон взрян в сюжетите на ежедневието и нехаещ за вечния кръговрат.

Забравили, че човек неизбежно израства, съзрява и остарява, отвикваме да се учим от тревата. Пояхнала и оскрежена, тя отново избуява изпод преспите, за да бъде похитена отново, когато дойде часът на зимата. Човеците преминават през сезоните все едни и същи, все повече повехнали и тъжни, докато след някоя зима няма да могат да видят зелените хълмове и бавната река на облаците над тях.

Вгледаш ли се внимателно в лудналото зелено на пролетта, то ще ти покаже колко сме преходни и колко малко сме на този свят. И тогава, макар и късно, най-после, разбираш простата истина – нека се порадваме, погалим и повеселим, докато можем.

ПАНАИТ ИСТРАТИ - ЕДИН ДИСИДЕНТ ПРЕДИ ВСИЧКИ - 80 ГОДИНИ ОТ СМЪРТТА НА ПИСАТЕЛЯ И ПУБЛИЦИСТА

той бива разведен като официален гост не само из Русия, но из „съюзните републики“, или по-точно из нейните имперски колонии: Украйна, Крим, Грузия, Армения и Кавказ. След това, **заедно със своя приятел, писателя Никос Казандзакис** отива до Гърция и започва да прави твърде агресивна пропаганда на комунизма, но веднага бива изгонен от властите в Атина.

През 1929 двамата приятели, заедно със съпругите си - този път като частни лица - решават да обиколят цяла Русия, от Мурманск и Архангелск до Ереван и Баку и да се върнат в Ленинград и Москва. По това време Истрати е почти изцяло преведен на руски: получава солидни хонорари за авторските си права /дори и от кинематографията, филмирала няколко от неговите романи и новели/, така че разполага с предостатъчно средства за това продължително и мащабно пътешествие. Посещава стотици места, среща се с много хора и така успява да разбере **Истината**. Неговата „безгранична вяра в Революцията“ постепенно се трансформира в бунт срещу господстващата каста, която сърбинът Милован Джилас ще нарече „новата класа“. В резултат на това 16-месечно пътуване ще се роди една малка по обем, но разтърсваща книга, озаглавена твърде красноречиво – „Към другия пламък или Голата Русия“, озаглавена още „Признанията на един победен“. Това е изповедта на пределно откровен и импулсивен автор, който твърди, че е обратното на това, което се нарича „обективен наблюдател“. За разлика от своя гръцки приятел той не вярва, че „будещето ще разреши огромните проблеми на Русия“. **„Дайте път на тези чудовища, новите „другари“, пише Истрати, и после десет поколения няма да се справят с тях!“**. Ако си спомняте, същото написа, но в наши дни и авторът на „Хомо Советикус“ Александър Зиновиев. Пророчески думи, нали?

Всичко, което казаха и написаха по-късно руските и другите дисиденти, първи го видя авторът на „Кодин“ и „Кира Киралина“: „Тук се играе трагедия, която малцина биха могли да си представят“, споделя още през 1928 той в писмо до своя приятел и литературен наставник Ромен Ролан, нарекъл го „Горки на Балканите“. **А за „новата класа“ или т.нар. „номенклатура“ Истрати казва: „Невъзможно е да се опише нейния цинизъм и нейната неморалност**. Това би запълнило десетки, стотици томове. Корупцията в Съветска Русия е ужасяваща! Ако искаш да съществуаш, дори съвсем скромно, тук трябва да си готов да продадеш дори собствения си брат! **Така Съветска Русия стигна до дъното, до степен каквато светът преди това не познава: да противопоставиш едната част от народа срещу другата, да деморализираш цялото общество, да превърнеш едва ли не всеки втори руснак в доносник на властта, да изправиш брат срещу брата или син срещу майка си...“**...

Завърнал се в Париж, Панаит Истрати изпраща две знаменателни писма до секретаря на ГПУ, Москва /с копие до Ромен Ролан/. ...

На 19 декември с. г. изпраща второто си писмо до ГПУ като препоръчва: а/ „да се преустанови терора срещу опозицията, б/ „да се възстанови критиката в Партията“, в/ „да се възстанови тайното гласуване в Партията и профсъюзите“.

Разбира се, отговор не получава. В замяна на това, Ромен Ролан, получил копия от тях, го съветва „да си замълчи“ и „да не ги публикува“, защото шели да „послужат на реакцията в Европа в нечестната ѝ борба срещу Революцията“!//...

...Мисля, че Панаит Истрати беше един от прототиповете на т.нар. „разбунтуван човек“, в който Албер Камю видя героя на бъдещата борба. Този разбунтувал се „писател-скитник“, стигнал от покрайнините на Браила до Париж, отива твърде далече в своя индивидуалистичен бунт срещу „новата класа“. За него тя е още по-циничен вариант на буржоазията. Драмата на Истрати е в това, че се проявява твърде рано. Двадесет години преди Кравченко, тридесет години преди Солженицин, четиридесет преди поколението на Буковски. Този пролетарий (син на румънка-перачка и грък-контрабандист), роден в покрайнините на Браила, прочул се като изключително надарен белетрист и смел публицист, успява преди всички да види и полицейския произвол, и ужасните сибирски концлагери, и цялото безправие на „най-хуманната система“ и то още на десетата година от установяването ѝ! Докато мнозина западни интелектуалци, като лицемерният Сър Джордж Бърнард Шоу или фантастът Хърбърт Уелс, бяха възхитени от „разцветата на демокрацията“ в Страната на светите и от „мъдростта“ на вожд-сифилистик Владимир Ульянов - Ленин. А Панаит Истрати бе сред първите, които прозряха жестоката истина за комунизма - за тази доктрина, която осакати, може би безвъзвратно, и нас, българите (а между двете войни той е бил доста популярен сред нашите читатели с белетристичните си творби, а след преврата от 1944 е сред строго инкриминираните от комунистическата цензура автори!).

Дори само заради това не можем да го забравим...
(със съкращения)

Огнян СТАМБОЛИЕВ

Адрес: 6003 Ст.Загора, ул.Хр. Ботев 4

Главен редактор: **Йордан АТАНАСОВ**
тел: 042/649-110, 042/980-088, GSM 0888790135
Редактори: **Румен СТОЯНОВ 02/8247956**
Красимира БОЖАНОВА 0889 486812
Издател: **НЧ „Даскал Петър Иванов“**
e-mail: **lit_glas@abv.bg**
IBAN: **BG14 UNCR 7630 1074 8633 90** BIC: **UNCRBGSF**
УниКредит Булбанк Стара Загора
Печат: **“KOTA” АД - Стара Загора**

*Не се връщат и не се редактират материали!
Абонамент - само в редакцията*

Таиса
МЕЛЬЧАНКА
БЕЛАРУС

НОСТАЛГИЯ

Липсваха верни приятели в моя трагичен живот.
Няма да имаме среща, май пътят далечен е.
Девет земи са и аз в десета – само същество
ще се срещнем навярно във космоса млечен.

Със какво да сменя най-скъпото нещо в сърцето?
Тъй си отиват годините в светло-тъмни мъгли...
Затова ми е тъжно, далечни и скъпи момчета.
Моят дом ледник е днес. И да знаете как ме боли!

Аз самата в тъга се превръщам и черни мисли
са вплетени в нощите дълги и в празните дни.
Телефонът гори във ръката ми, вече ми писва,
настойчиво моля се: Хайде, момиче, звъни!...

Паметта ще се стресне от сън,
ще светне познатия номер,
но мълчание, само мълчание лъха отсреща...
вие сигурно имат есреща служебна със вашите хора...
Упорито очаквам, очаквам любов за сърцето си.

По-скоро пристигайте, мили! Ах, как ще се радвам,
тъй дълго ми липсвахте, мои далечни и мили.
Зад девет земи аз ви чакам, че тук е адът.
Душата възкръсва! Приятели, вие ми давате сили!

ГЛАСОВЕТЕ НА КАМБАНИТЕ

Песен родна – ти си в песента на славея.
Кой те принизи, че не немеят вече младите.
Но думите предишни в мене греят,
в мен предците ни възкръсват. И във речите ми.

Гласовете от камбаните зоват, ехтят:
- Не сме пришълци, тук са корените наши!
Тук ни бесеха, горяха в миналия свят,
костите ни в земята вращаха страшни.

Още по-дълбоко корени пуснаха...
Кой би се решил днес да ги посече?
Пластовете земни на кръв имат вкус
и дървото родово се гъне, но расте.

Оскърбено времето днес посивява,
няма ли я майчината реч – пустиня е.
Във пустиня ще се превърне този свят.
И как ще живеем без душа и родина?

Рядко чувам тук славей да пее.
Но в главата ми – съдбовно се чува –
О, Беларус, моя синя метличина, живей!
До смъртта и след нея душата ми ще тъгува...

От руски: **Йордан АТАНАСОВ**

Фернандо ПЕСОА

Из “ПАЗАЧЪТ НА СТАДА“

XLIV

Внезапно се пробуждам нощем.
И часовникът ми обема тая цяла нощ.
Не усещам Природата навън.
Стаята ми е нещо тъмно, стените смътно бели.
Вън има една безметежност, като да не съществува нищо.
Само часовникът все тъй шуми.
И това малко нещо от зъбчатки, върху масата ми,
Изцяло е затиснало съществуването на земя, небе...
Почти се губя, мислейки това какво ли означава,
Но се стъписвам и усещам как с ъгълчетата на устата
усмивка
сторвам във нощта.
Защото единственото,
което часовникът ми символизира или
означава,
С малкостта си изпълвайки нощта огромна,
Е любопитното усещане, че нощта огрома я изпълва
С малкостта си...
7.05.1914

XLV

Редица от дървета надалеч, към склона,
Ала какво е редица от дървета? Има само дървета.
Редица и множественото дървета не са неща, са имена.
Тъжни са човешките души, те подреждат всичко,
Дърпат черти между нещо и нещо,
Турят надписи със имена по съвсем действителни дървета
И рисуват успоредни по дължина и ширина
Даже и върху земята, невинна и по-зелена,
разцъфтяла от тях!
7.05.1914

XLVI

Тъй или пък иначе,
Уместно или не,
Мога по някога да кажа каквото мисля,
А друг път го казвам лошо и размесено,
Пиша моите стихове, без да искам,
Сякаш писането не е нещо направено от жестове,
Сякаш писането е нещо случващо ми се,
Все едно че ме огрява слънцето.
Опитвам се да кажа какво усещам,
Без да мисля какво усещам.
Опитвам думата о идеята да приближа
И да не ми е нужен коридор
На мисълта към думите,
Нито винаги успявам да усещам каквото знам,
че трябва да усещам.
Мисълта ми само бавно-бавно прекосява с плуване реката,
Защото ѝ тежи фактът, че хора я използват.
Опитвам да се разсъблека от каквото съм научил,
Опитвам да забравям начина да помня, на който ме обучиха,
И да изчегъртам боята, с която ми покриха сетивата,
Да измъкна истинските мои чувства,
Да се разопаковам и да съм аз, не Алберто, ни Каейро,
А човешка твар, която Природата е произвела.
И така аз пиша, искам Природата да я усещам,
даже не като човек,
А както някой Природата усещащ и нищо повече.
И така аз пиша, ту добре, ту зле,
Ту сполучвайки каквото искам да река, ту грешейки,
Падам тук, ставам там,
Но винаги по моя път аз крача, сякаш инатлив слепец.
Дори така, съм някой.
Съм Откривателят на Естеството.
Съм Аргонавтът на истинските усещания.
В Мирозданието донасям едно ново Мироздание,
Защото донасям в Мирозданието самото него.
Това усещам, това пиша.
Знам съвършено даже и без да виждам,
Че пет часа предутрото е
И че слънцето, още не показало глава
Над зида на кръгозора,
Дори така, вече му се виждат връхчетата на пръстите,
Отгоре сграбили зида
На кръгозора, изпълнен с ниски хълми.
10.05.1914

XLVII

В ден изключително ясен,
Ден, в който ми се щеше да съм работил много,
Та в него да не работя нищо,
Съзрях, като път между дървета,
Онова, което може би е Великата тайна,
Онова Велико Тайнство, за което говорят поети.
Видях, че няма природа,
Че не съществува природа,
Че има планини, оврази, равнини,
Че има дървета, цветя, треви,
Че има камъни, реки,
Обаче няма цяло, към което да принадлежи това,
Че истинска, действителна съвкупност
Е болест на идеите ни.
Природата е части, без те да имат цяло.
Това е може би тайнството, за което се говори.
Именно това, без да мисля и без да спирам,
Улучих, че трябва да е истината,
Която всички търсят и не я намират,
И която само аз, не тръгнал да я търси, я намерих.

XLVIII

високия прозорец на моя дом
С бяла кърпичка за сбогом махам
На стиховете ми, поели към човечеството.
И не съм радостен, ни тъжен,
Тази е участта на стиховете.
Написах ги и трябва на всички да им ги покажа.
Защото не мога стори друго, че,
Както цвете не може да скрие баграта си,
Нито река да скрие своя род,
Или дърво да скрие плод.
Ето ги, отиват вече надалеко, сякаш в дилижанса
И без да искам, мъчно ми е,
като да усещам болка в тялото.
Кой ли ще ги прочете?
В чии ръце ще стигнат?
Цвете, орисията откъсна ме е за нечий очи.
Дърво, изтръгнаха ми плодовете за нечий уста.
Река, орисията на моята вода е да не остане в мен.
Покорявам се и почти съм радостен,
Почти радостен, както някой уморява се да бъде тъжен.
Идете си от мен, идете!
Дървото отминава и се разнася из природата.
Появява цветето и прахът му трае вечно.
Тече реката и в морето влиза
и водата винаги била е негова.
Отминавам и оставам, като Всемира.

От португалски: **Румен СТОЯНОВ**

